

SAMUELIS BOCHARTI

RHOTOMAGENSIS

ECCLESIAE CADOMENSIS OLIM PASTORIS

HIEROZOICON

SIVE

DE ANIMALIBUS S. SCRIPTURAE

RECENSUIT SUIS NOTIS ADIECTIS

ERN. FRID. CAR. ROSENMÜLLER

PHIL. DOCT. AA. LL. M.

TOMUS SECUNDUS.

LIPSIAE,

IN LIBRARIA WEIDMANNIA

MDCCXCV.

CAP. XXVI.

p. 930.

Quid veteres et recentiores scripserint de animalibus unicornibus.

Ut nobis viam praestruamus ad explicationem Hebraeorum vocis *רִמָּה* *rem*, vel *רִים* *rem*, quam vetustissimi interpretes *monocerotem* esse voluerunt, libet in hoc capite lectori ob oculos ponere, quae veteres et recentiores scribunt de animalibus unicornibus. Horum unum est *ῥινόκερος*, reliqua *μονοκερώτα*. Rhinoceros *Aristoteli* notus non fuit. Illum primus descripsit *Agatharchides* sub *Ptolemaeo Sexto*. Post quem *Artemidorus*, *Diodorus*, *Strabo* qui viderat, *Plinius*, *Solinus*, *Adrianus*, *Oxypterus*, *Philophrastus*, *Dio*, *Pausanias*, alii, quos non vacat hic exscribere. Tantum hoc quaesierim libens, cum constet, rhinocerotem unicum in naso cornu habere, unde belluae nomen, cui geminum illi tribuat *Martialis*; vel quisquis auctor est libri *Spectaculorum*, cum de *rhinocero* dicit *Epigrammate* vigesimo secundo:

*Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,
Iaciat ut impositas taurus in astra pilas.*

Gemino cornu, inquiunt, id est, *forti et vehementi*: quomodo dixit *Virgilius*,
— — — *duplici dentalia dorso.*

Alii *gemino cornu*; quia rhinoceros habet duo cornua, ut observat *Pausanias*, τὸ ἐν ἀκρῇ τῇ ῥινὶ κέρας, καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτὸ ἔμεγα, unum in extremo naso, aliud supra illud non magnum. Neutrum ad rem, ut quidem puto. *Geminus* pro *forti* nusquam occurrit. In *Virgilio* *)

— — — *duplici dentalia dorso.*

id est, *lato*, inquit *Servius*: ut aut duplex agitur per lumbos spina: aut revera *duplici*, *cujus utrumque eminet latus*; et fere hujusmodi sunt omnes vomeres in Italia. Frustra etiam id observatur, rhinocerotem geminum habere cornu. Alterum enim est in dorso, quo ursum extulisse dici non potest. Itaque ad illud cornu non pertinent haec *Poetae*,

— — — *gemino cornu sic extulit ursum.*

Proinde *Politano* cum haec non satisfacerent, is aliud excogitavit, nempe *ursum* dici *gravem gemino cornu*, Dativo casu, id est, *gravem etiam iis animalibus*, quibus

*) *Georg. lib. versu 173.*

quibus geminum est cornu; quales tauri, etc. Quod ut ineptum et coactum docti merito rejiciunt. Neque enim crescit robur cum numero cornuum. Arietes, et hircos, utut bicornes, nemo crediderit esse rhinocerote robustiores. Itaque *Poetas* locum puto esse corruptum, quamvis non videam satis, quomodo possit restitui. Varias tamen afferam conjecturas, ut in iis lector eligat, quod videbitur commodissimum, aut ipse meliora tentet. Fortasse *Poeta* non scripserat, *gravem gemino*, sed diversis Casibus,

— — *gravi geminum cornu sic extulit ursum.*

Geminum ursum, id est, *duos urfos*; non simul, sed successive oblatos, vel simul oblatos extulit successive: nisi malis *Geticum ursum*, id est, *Scythicum*; quia versus aquilonem urfi majores, essetque id *Θαυματώδες*, si majorem ursum cornu sustulisse dicatur rhinoceros. Sed *geminum* probo magis, quia sequente versu,

Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Poeta plures pilas videtur opponere pluribus urfis. Et de *Carpophoro* sic dicitur *Epigrammate* 23.

Ille tulit geminos facili cervice juvencos.

Gravi cornu, id est, *αἰνῶ*, *atroci*, *diro*, *molesto*, *infecto*. Vel, voce leviter inflexa, *brevis cornu*; quia pro belluae magnitudine cornu brevissimum est. Utrumque habet *Oppianus* in descriptione rhinocerotis libro secundo *Cynegeticōn*,

— — ὀλίγον δ' ὑπὲρ ἀκρῖα ῥινός

Ἀντέλει κέραι αἶνον, ἀκαχμένον, ἄγριον ἄος

Breve super summum nasum surgit cornu, grave, acutum, saevum telum (1).

Iam haec scripseram, cum incidi in alias hujus loci interpretationes, quae mihi praecedentibus non magis satisfaciunt. Una *Scaligeri* sic habet: *Rhinoceros est cornu gemino, altero pusillo in fronte, altero in nare robustissimo, quo audacissime pugnat ac vincit elephantum. Ut jam desinant nugari Grammatici de gemino cornu apud Martialem.* Sed pusillum illud in fronte cornu non aliunde p. 932. novit, quam ex pictura, qualem nullam vidimus. Anno *Christi* 1515. ex India in *Lusitaniam* advectus est rhinoceros, quem accurate pinxit *Albertus Durerus*, tum

1) Non laborasset Bochartus in hoc Martialis loco explicando, si notum illi fuisset, extare praeter rhinocerotem unicornem etiam bicornem, quem diligentissime descripsit SPARRMANN in *Att. Holm.* 1778. trim. 4. n. 5. et in *Itinerario* p. 410. seqq.

vers. german. ubi Tab. IX. ejus iconem invenies, sed minus accurate expressam illam, afferente BLUMENBACHIO, in Nott. ad *Bruciani Itinerarii* T. V. p. 284., qui et ipse meliorem animalis delineationem adjici curavit Tab. XLV.

tum temporis insignis pictor. Et ex illius prototypo expressa *ἔκτυπος* per totam *Europam* sparsa sunt, quae cornu nullum exhibent in fronte rhinocerotis. Sed supra cornu, quod est in nare infima, quatuor tubercula, quorum summum frontem caetera glabrum in ima parte attingunt. Haec tubercula pro cornibus si habuit illustrissimus *Scaliger*, jam rhinoceros non erit *gemino*, sed *quingemino* cornu animal. Utut sit, his vel cornibus, vel tuberculis non extulerat ursum; sed unico illo, quod est in nare. Itaque haec nihil ad rhombum.

Altera *Iani Douzas*, *Petri Scriverii*, *Gerardi Vossii*, virorum, qui in his literis facile primas tenent, pro *urso* legit *urum*: quod sic explicant,

— — *gravem gemino cornu sic extulit urum,*

id est, *urum*, quavis *gemino cornu gravem*, tam facile sustulit, quam *taurus obiectat pilas*. Et merito (inquiunt) *gravem gemino cornu* *Posta* dicit, cum *singula urorum cornua*, teste *Plinio*, *duas urnas capiant*. At ne sic quidem videntur id obtinere, quod volunt, nempe, ut *urus gravis* dicatur esse propter cornua. Quid enim cornuum gravitas ad ipsum uri corpus, quod pendere necesse est plura millia pondo, si vere scripsit *Caesar* de bello Gall. lib. 6. cap. 28. *uros* esse magnitudine paullo infra elephantos: et *Servius* in librum secundum *Georgicorum*, exceptis elephantis, majores esse caeteris animalibus? Itaque quidquid ponderis his accedit ex gravitate cornuum, nullum momentum habet. Praeterea *Posta* sic scripserit rem prorsus impossibilem, nempe animal, elephanto pae-ne par, facile sublatum fuisse a rhinocerote, cui *Strabo*, qui viderat, tribuit solum *μέγεθος τῆ ταύρης*, tauri magnitudinem. *Artemidorus* quidem rhinocerotem ait *μικρὸν ἀπολείπεσθαι τῶν ἐλεφάντων*, vix inferiorem esse elephantis. Sed ne sic quidem facile sustulerit urum. Itaque rhinoceroti non urus, sed

— — *pila taurus erat.*

Liber Spectaculorum Epigrammate 9. de rhinocerote,

Quantus erat cornu, cui pila taurus erat?

Martialis ipse libri decimi quarti *Epigrammate* quinquagesimo tertio, cui titulus *Rhinoceros*, id est, guttus e naso rhinocerotis;

Nuper in Ausonia Domini spectatus arena.

Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat.

Haec igitur rhinocerotis fuit ultima virtus. Alioqui frigida esset laus, si urum etiam sustulisset, qui tauro multo maior est. At, inquiunt, rhinocerotis et ursi certamen impar fuisset, cum vulgari etiam tauro ursum superare minime sit operosum. Quod ipsum mihi quidem persuadet, non unum ursum, sed ge-

Rr 2

minum

minum rhinoceroti fuisse objectum, ne impar esset pugna. Quamvis tauro usum superare non fuerit ita facile, quam illi volunt. Quin taurum ab urso prosternei, et qua arte, diserte docent *Aristoteles* ^{b)}, *Plinius* ^{c)}, *Solinus* ^{d)}, *Aelianus* ^{e)}. Et id ipsum insinuat *Eustathius* in *Hexaëmeron* pag. 35. Itaque nihil video hactenus, quod a priore sententia me dimoveat.

Rhinoceroti oppono feras *μετωνοκέρωτας*, id est, quae cornu in fronte habent, atque illud quidem unicuin, quales equus, asinus et bos *Indici*, proprie dicta *monoceros*, *oryx*, etc. Equi meminit *Onesicritus* apud *Strabonem* libro decimo quinto, in *India* describens *ἵππους μονοκέρωτας, ἐλαφοκράντες*, equos unicornes, cervinis capitibus. *Aelianus* etiam *Historiae* libri tertii capite quadragesimo primo, ubi tam equi, quam asini *Indici* cornu numerat inter alexipharmaca.

Asinus *Indicus*, seu verius onager, equo par est magnitudine, albo corpore, capite purpureo, oculis cyaneis, carne amara et gustui ingrata. In fronte prominet unum cornu cubitale, vel sesquicubitale, in medio nigrum, album infra, supra puniceum, magni usus in medicina. Inter animalia solipeda solus p. 933. habet fel in jecore, et in pedibus talos, eosque nigros. Robur et pernititas summa est. Cornu, dentes et calces ex aequo terribiles. Locis maxime desertis degit. Vivus raro capitur. Haec *Apostolius* ^{f)} ex *Aeliano* ^{g)}, *Aelianus* ex *Ctesia* ^{h)}. Sed et ejusdem animalis plures alii meminerunt. In his *Aristoteles Historiae* libri secundi capite primo, *Plinius* libri undecimi capite trigesimo septimo et quadragesimo sexto, *Pollux* libri primi capitis undecimi sectione decima quarta, *Philostratus* in *Apollonio* libro tertio, *Antigonus Mirabilium* capite septuagesimo secundo, *Phile* capite trigesimo septimo. Et ex *Hebraeis Gersom* in *Porta coeli* fol. 26. b. ubi de asinis, ודמין הזה במחור אינדיא יש לו קרן אחד במצחו כן כתוב בספר בעלי חיים *Etiam illa species in Indiae regione unicuin habet in fronte cornu. Ita scribitur in libro De animalibus.*

Boves in *India* solidis unguis esse, unicornes etiam, ex *Ctesia* tradunt *Plinius* et *Solinus*. Eisdem in *Aethiopia* sic describit *Ludovicus Vartomanus Navigationum* libri secundi capite decimo quinto, *Vaccas etiam vidi (Zeilaque, quae est urbs Aethiopiae) cornu unicum in fronte media habentes instar monocerotis, longitudine supra palmi magnitudinem. His cornu in terga resupinatum. Coloris sunt phoeniceis.* Nempe tam in *Aethiopia*, quam in *India*, possunt illorum esse natales.

b) *Hist. lib. 8. cap. 5.* c) *Lib. 8. cap. 36.* d) *Capite de Numidia.* e) *Lib. 6. cap. 9.* f) *Prov. 1357. "Ovis ἵν μάλιστα."* g) *Hist. lib. 4. cap. 52.* h) *In India, apud Photium.*

les. Sed de *Oppiano* quid fiet, qui *Aonios* appellat libro secundo *Cynegeticā* [vl. 96. 97.], ubi de boum vario genere:

Μώνυχες Ἀόνιοι, σικτὸν γένος, οἰκέωτες,
"Εκ τῆ μέσῃ κέρας αἰνὸν ἀπαντέλασι μετώπῃ"

Solidunguli sunt Aonii, varium genus, unicornes, et e media fronte grave cornu producant. Aonii, id est, Boeotici. Nulli enim *Aones* alibi, quam in *Boeotia*. In qua si qui fuerunt hujusmodi boves, quomodo id intactum praeterierunt *Dicaearchus*, *Strabo*, *Pausanias*, alii, qui *Boeotiam* tam accurate descripserunt? Et *Aristoteles* in eximio *De animalibus* opere? Ut *Plutarchum* taceam, qui de *Boeotia* sua tam multa habet insignia. *Oppianum* igitur puto ex aliquo scriptore haec hausisse, in quo post boves αἰ ὄνοι ponebantur in censu τῶν μονοκεράτων. Et cum ex αἰ ὄνοι factum esset αἰόνιοι per scribarum imperitiam, conjuncta sunt, quae fuerant divellenda. Eodem facit, quod boves illi *Aonii* ab *Oppiano* vocantur σικτὸν γένος, varium genus. Apparet enim, id petatum esse ex asinorum μονοκεράτων descriptione, qui partim albi erant, partim purpurei. Atque ipsum cornu habuerunt nigrum, album et puniceum. Quale nihil occurrit de bobus unicornibus.

Proprie dicta μονόκερας juxta veteres in *India* sola reperitur. Asperissimam esse feram, dicit *Plinius* libri octavi capite vigesimo primo, reliquo corpore similem equo, capite cervo, pedibus elephantis, cauda apro, mugitu gravi, uno cornu nigro media fronte cubitorum duum eminentem, id est, pedum quatuor, ut *Solinus* interpretatur; caetera *Plinio* similis. Nec multo aliter hoc animal describunt *Aelianus* et *Phile*: nisi quod de cervino capite nihil habent. Et *Phile* os leonis illi affigit. Neque a monocerote puto diversos fuisse *Indicos* equos et asinos, de quibus supra: cum monocerotem in multis equo esse similem *Plinius* diserte asserat. Et asini *Indici* descriptio, qualis est in *Ctesia* et *Aeliano*, maxime accedat ad monocerotis descriptionem, quam, praeter eundem *Aelianum*, *Plinius*, *Solinus* et *Phile* nobis exhibent.

Sed ab his diversissimum fuit *Constantinopoli* unicornis ἐκτύπωμα, ex quo *Philostorgius* hoc animal ita describit libri tertii capite undecimo, Τὴν μὲν κεφαλὴν δράκοντος φέρεσ, κέρας δὲ σκολιὸν αὐτῷ πέφυκεν, ἔτι σφόδρα μέγα. ὁ δὲ ἀνδρεῶν αὐτῇ πώγωνος ὑποπίμπλαται ἅπας. Μακρὸς δὲ ὁ τράχηλος, εἰς ὕψος ἀνατενόμενος, ὀκλῶ δράκοντος ἐγγύτατα παραπλήσιος. τὸ δὲ ἄλλο αὐμὰ ἐλάφῳ προσέοικε μάλλον. τὰς δὲ πόδας λέοντος ἔχει. Draconis quidem caput habet, cornu vero curvum innatum ei, haud valde magnum. Mentum ejus barba totum oblitum est. Longaque cervix, in altum protensa, ad syrma draconis proxime accedit. Reliquo quidem corpore cervo similis magis. Pedibus autem p. 934.

Rr 3

leoni-

leoninis est. Quae eadem legere est in Nicephoro Callisto libri noni capite decimo nono.

Cum his si quis recentiores conferat ejusdem animalis descriptiones, duas omnino reperiet: unam Pauli Veneti libri tertii capite decimo quinto, alteram Ludovici Vartomani, Romani Patritii, libri primi capite decimo nono: sed quibus neque inter se, neque cum veteribus ulla ratione convenit. Prior enim sic habet, ubi de regno Basman in Java minore: *Inveniuntur apud eos elephanti et unicornes in magna multitudine. Et sunt unicornes paullo minores elephantis, pilum habentes bubali, et elephanti pedem. Habent caput ut aper, et, more porcorum, libenter morantur in luto et aliis immunditiis. In medio frontis gestant cornu unum, grossum et nigrum. Linguam habent spinosam, qua laedunt homines et animalia. Posterior talis est, Ab altera (Mecchani) delubri septa visuntur, in quibus unicornes gemini asservantur, etc. Alterum eorum, quem constat longe proceriorem esse, pullo equino triginta menses nato haud ab similem crediderim. Prominet in fronte cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor est alter, utpote anniculus, ac equino pullo simillimus. Ejus cornu quaterni palmi longitudinem non excedit. Coloris est id animal equi mustelini: caput cervi instar; collo non oblongo, rarissimaeque jubas, ab altera parte solum dependentes. Tibias habet tenues, easdemque graciles admodum, hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referentes. Tibiarum posteriorum pars exterior villosa est, pilique plurimi. Sane id animal ferum videtur; verum ferociam nescio qua comitate condit. Aducti sunt ex Aethiopia ab Aethiopum rege, etc. (2).*

Hic

(2) Rhinocerotem esse, de quo loquitur Paulus Venetus, vix est, quod moneam rerum naturalium peritos. Minus clarum, quodnam animal describat Vartomannus, de cujus itinere conferendus est OEDMANNUS in Praefat. ad Fasc. IV. libri saepius laudati: *Vermischte Sammlungen aus der Naturkunde* p. VI—IX. Unicornes non esse exterminandos e rerum natura, nuper contendit SPARRMANNUS in *Itinerario* p. 454. seqq. vers. germ. Afrorum de hoc animali narrationes in medium proferens. Consentientem secum habet P. S. Palladem, cujus haec verba ex literis, ad se datis, adscribit: *Quod monocerotem in interioribus Africae partibus etiamnum latere*

suspicionem moves, id mihi quidem haud inexpectatum; certeque jam dudum persuasus sum, non ex nihilo apud veteres illam fuisse famam. Sed vel casu unicornes Antilopes, de quibus in XII. fasciculo *Spicilegiorum* dixi, ansam dedisse, vel peculiarem forte speciem unicornem nobis hucusque ignotam, antiquitus innotuisse, quando interiora Africae itineratoribus Europaeis erant frequentiora. Sparrmanni aliorumque de unicorni narrationes et opiniones concessit WALTHERUS in *Repertorii Litt. Orient. ab Eichhornio editi* T. XVI. p. 101. seqq. Acerbum adversarium nactus est Sparrmannus BRUCIUM, Equitem Anglicanum, in *Itiner.* P. V. pag.

His libet addere, quae de monocerote reperio apud Arabes, quae nondum protrita sunt, nec in ore vulgi doctorum. In Scripturae Paraphrastis fere vocatur وحيد القرن et القرن الواحد *unicornis*, ut Aethiopice ἄμρ: φρζ: In *Alcamus* alicubi مرميس *mirmis*, et هرميس *hir-mis*. In *Damire* الحمار الهندي *afinus Indicus*, et حريش *charris*, vel حرسن *charsan*. Sed vulgatissimum *monocerotis* nomen, nec solum apud Arabes, sed et apud Persas, Tartaros atque Indos receptum est کرکند *carcand*, کرکندن *carcandan*, vel, ut plerumque scribitur, کرکدن *carcaddan* ⁽¹⁾. Eo enim Historici passim utuntur, et Geographus Nubiensis Clim. 1. part. 8. et 10. *Alkazuinius*, *Algiahid*, *Damir*, *Alcamus* saepiuscule, *Pentateuchi* Paraphrastes *Parifis* editus, Deut. XXXIII, 17. Et foemininum کرکندا *carcanda* reperitur in *Zamachfari*. Et Copticum ΧΑΡΧΙΝΟΣ pro *monocerote* videtur inde deslexum. Quin vetustum hoc fuisse nomen jam olim in usu apud Indos, his verbis docet *Aelianus Historiae* libri decimi sexti capite vigesimo: λέγεται δὲ καὶ ζῶον ἐν τέττοις εἶναι μονόκερον, καὶ ἀπ' αὐτῶν ονομαζέσθαι καρκάζωνον. Dicitur inter eos animal esse unicornes, quod *carcazonum* vocant. Et rursus, Μονίας ἐστὶν ὁ δὲ ὁ Ἰνδὸς καρκάζωνος. Solitarius est Indicus ille *carcazonus*. Ita enim scribendum pro καρκάζωνος. Haec de nomine. Feram ipsam *Alkazuinius* in *India* describit. Geographus Arabs nasci asserit in primo climata, in الرامي *Alrami*, *Indiae* insula, prope *Sarandib*, id est, prope *Zeilan*, seu *Taprobanam*. *Alrami*, Paulo Veneto *Lambri*, pars est *Iavae* minoris, quam is se lustrasse scribit, et in ea haberi unicornes, libri tertii p. 935. capite decimo tertio et decimo octavo. Alii non solum *Indiam*, sed et *Nubiam* illis assignant. *Damir* ubi de monocerote, معاندة ببلاد الهند والنوب *Fodinae ejus* (id est, loci natales) sunt in *India* et *Nubia*. Nempe in *Goyamo*, vel *Gogiane*, *Abyssinorum* imperii parte extrema, ad *Lunae* montes et fontes *Nili* fluminis. Ibi enim unicornes ex incerta fama multi describunt. In his *Iohannes de Bermuden*, et *Ludovicus de Urrera* in *Aethiopiae descriptione*, et

113. vers. Lipf. Sed non tam refellit doctissimi Sueci sententiam, quam contumeliosas voces in ipsum emittit. Conferri tamen possunt, quae monuit vir quidam doctus in *Append. ad Brucii Itinerar.* ab HASSENCAPIO edit. p. 157.

(3) Golius tamen in *Lexico*, quod ex *Geubarie* composuit, utramque vocem

کرکند et حريش non tantum unicornem interpretatur, verum etiam rhinocerotem; quod ipsum animal ansam videtur prae buisse earum fabularum, quae de animalibus unicornibus Arabes narrant, quasque asserit Bochartus in iis quae sequuntur paginis.

et *Marmolinus Africae* suae libri primi capite vigesimo tertio. *En las serras de Beth, o de la Luna, que son en la alta Ethiopia, se cria un animal llamado unicornio, etc.*

De origine *Arabes* multa nugantur. *Damir*, يقال ان الانثى من هذا النوع تحمل كالثي الفيل سبع سنين ويخرج ولدها نابت الاسنان والقرن قوي الحافر *Dicitur foemina in ea specie uterum ferre, ut elephantis foeminam per septem annos* (aliud exemplar *per tres annos*, quod vero propius, et ab *Alkazuinio* confirmatur) *et pullum ejus educi* نابت crescentem, (al. melius ثابت firmum) *dentibus, et cornu, et ungula jam robusta.* Sequitur, وقيل اذا قامت الانثى ان تضع يخرج الولد راسه مهنا يربي اطراف الشهر ثم يرجع وقد انكر الجاحظ هذا القول *Addunt, cum foemina vicina est partui, pullum caput educere, ut depascatur extremos ramos arborum, deinde in uterum recondi: quod tamen negat Algiahid.* Sunt, qui monocerotem hybridam esse volunt: sed ex quorum animalium coitu nascatur non satis liquet. *Damir* in uno exemplari, يقال انه متولد بين الفرس والفيل *Ajunt* quidam, generari ex equo et elephante. In altero, pro الفرس id est, equo, legitur القرش id est, ἈΣΠΙΔΟΧΕΛΩΝΗ. Ita redditur in *Lexico Coptico* pag. 171. Porro ἀσπίδοχελώνη est ceti species tam portentosae magnitudinis, ὥς πολλάκις τοῖς ναυτιλομένοις νῆσθ μεγάλης φαντασίαν ἐμποῖσται, ut saepe navigantibus speciem ingentis insulae exhibeat; ut *Eustathius* asserit in *Hexaëmeron* pag. 19. *Zamachjari* dicit, القرش cetum unum esse e maximis, qui naves frangat et subvertat. Alii rotundum esse dicunt. Proinde orcam esse puto, quae a tereti figura dicta est. Orca enim est valis genus rotunda forma; unde etiam *urceus*. Placuit igitur nugatoribus, nasci monocerotem ex elephantis cum orca coitu: quorum ille in terra, haec in mari maximum est animal.

Nec de mole satis convenit. In *Alkazuinio* كركند حيوان في جثة الفيل خلقته كخلقة الثور الا انه p. 996. *Carvand* (seu *monoceros*) animal est elephantis statura, bovis habitu, nisi quod majus est. In *Geographo* est الجاموس دون الفيل وفوق الجاموس *infra elephantem, et supra bubalum: ut in Paulo Veneto paullo minor elephante.* At in *Damire* est الجاموس دون *infra bubalum: In Vartomano pullo equino*

equino, triginta menses nato, haud absimilis: in Marmolio tamaño de un potro de dos años, id est, statura pulli biennis. In Geographo, في عنقها عوج كعنق الجمل لكن اعوجاجه بخلاف اعوجاج collum habet curvum ut camelus, sed contrario flexu: caput enim habet inclinatum ad anteriores pedes. In Alkazuinio, من العجب كونه قد جمع بين الجاقر, E mirabilibus naturae ejus est, quod solidam ungulam et cornu conjunctim habet, cum alia omnia animalia, quae cornuta sunt, ungulam divisam habeant. Contra Damir, وليس Nullum est في الحيوان ذو قرن مشقوق الطرف غيره cornutum animal divisum in extremis (id est, ungulis), praeter istud. Sed, addita negatione, legendum لا مشقوق non divisum. Sequitur, وهو يجتر كالبقرة والغنم والابل ويأكل الحشيش Et illud ruminat ut bos, et ovis, et camelus, et gramine vescitur. Animal est longaevisimum, si vere Alkazuinius, وهيئته وبعيشه Annis vivit septingentis, et impetus ejus ad Venerem incipit post annum quinquagesimum.

يخافه جميع. ira praecept. Est in eodem سريع. Timent illud omnia animalia in terra Indiae. كان بارض لم يدع شيئا من الحيوان في تلك البلاد حتي لو كان بينه وبينه مائة فرسخ Cum aliquam terram occupavit, non permittit, ut ullum animal in ea degat in centum parasangarum intervallo ab omni parte. Et reliqua omnia prae ejus metu fugiunt. Haec Alkazuinius. Damir etiam, qui refert, أهل الهند شديد العداوة للانسان p. 937. إذا شم رائحته أو سمع حسه طلبة فادأ أدركه قتله grave in hominem est odium, ita, ut cum vel ex odore, vel ex auditu eum sensit, quaerat illico, et repertum interficiat, non tamen ex eo quidquam comedat. Est et illi cum elephante bellum internecinum. Damir, وهو عدو الفيل. Infensum est elephanti. Nec multo post, قرن واحد في راسه عظيم لا يستطيع لثقله أن يرفع.

يرفع راسه وهذا القرن مصمت قوي الاصل حاد الرأس
 Et unicum cornu habet in capite tam magnum et grave, ut caput tollere non possit. Est-
 que solidum illud cornu, validum in radice, acutum in summitate, quo elephantem
 interficit, nec quidquam ei profunt sui dentes. Et rursus, زعمون أنه ربما
 Illud elephantem ajunt, suo
 cornu transfixum, saepe sublimem attollere. Unde Alcarnus, الكركدن
 Alcarcaddan, fera, quae su-
 per cornu suum fert elephantem. Sed, ut monoceros elephantem, ita ruch avis
 monocerotem sursum attollere creditur. Idem Alcarnus, الرخ طاير
 Ruch, magna avis, quae fert mo-
 nocerotem. Quin etiam lethalis est monocerotem in elephantem victoria. Alka-
 zunius, انا راى الغيل يتيه ورأيه ويضربه بقرنيه
 ويقوم على رجلية ويرفع الغيل حتي يتشبث
 بقرنيه ثم يريد ان يخلص لا يمكنه فخر على الأرض
 Cum videt elephantem, cum a tergo ag-
 greditur, et cornu suo ferit, et stans in posteriores pedes elephantem attollit, do-
 nec in cornu suum infigatur. Tum vero libenter se eriperet, sed non potest, et
 cadit in terram, et moritur tam ipse, quam elephas. De caetero additur أن
 السلاح لا يعمل في الكركدن ولا يقوم له سبع ويهزمه
 p. 938. tela in monocerotem nihil posse, neque feras in eum insurgere, quas illum sollici-
 tum teneant. Interim tam diro animali mutua esse fertur cum palumbo amicitiae
 necessitudo. Idem ibidem, يحب الفاختة يمشي الي شجرة
 عليها عش الفاختة فيقف تحتها ويطيب نفسه
 بهديرها والفاختة تقع على قرنيه فلا يتحرك راسه كي
 Palumbum ita diligit, ut se conferat ad arborem, in
 qua is nidificat, et sub ea stet, et ejus gemitu delectetur. Stat vicissim palumbus
 super illius cornu: et immoto capite manet monoceros, ne palumbus fugiat. Super-
 sunt de cornu quaedam dicenda.

Iam

i) Legendum, بهديرها.

Iam illud grave et solidum descripsit *Damir*, et in radice validum, et in summo acutum. Et *Geographus*, لها قرن في وسط جبهتها *In media fronte cornu habet longum, et crassum, quantum ambae manus completi possunt.* Et *Alkazuinius*, علي راسه قرن واحد حاد الرأس غليظ الاسفل فيه احنا *Unicum in capite cornu est, in summo acutum, infra crassum, cum striis extra gibbosis, et intus concavis.* Haec de superficie: nunc audi, quid intus lateat. *Geographus*, يوجد في بعض هذه القرون انا هي شقت صورة انسان او صورة طائر او غيره من الصور كاملة الشكل بيضا *In horum cornuum nonnullis, si scindantur, invenitur hominis, aut avis, aut rei alterius figura, coloris albi, perfecte delineata.* Et paullo post, وتكون الصورة *Et figura, quas reperitur, totum cornu occupat ab initio ad extremum.* Ita etiam *Algiahid* in libro الامم *Sacerdotum*, متي نشر ظهر فيه صور عجيبة مختلفة *Cum scinditur, in eo apparent varias figuras mirabiles.* -Et *Damir* disertius, وانا نشر طولا تخرج منه صور مختلفة بياض في سواد كالطاووس والغزال وانواع الطير والشجر وصور *Cum ferra dissecatur in longum, variae ex eo figurae emergunt albi coloris in nigro, puta pavonum, caprearum, avium et arborum certae speciei, hominum quoque et rerum aliarum picturae mirabilis.* Usus quod attinet, cum in cornu tales figurae reperiuntur, ex eo fieri scribit *Geographus*, مناطق تساوي من القيمة كثير *balteos, qui magni aestimantur.* Nempe a *Sinensibus* maxime. *Algiahid*, يتخذ اهل الصين من تلك القرون مناطق تبلغ قيمة *Inde Sinensis populus balteos desumit, quorum singuli valent plus quam quatuor aureorum fidorum milia.* Ita *Damir* ex iisdem cornibus sumi dicit سر الملوك *bracteas regum solis, et balteis exornandis, quae carissime emuntur.* Sed et اهل الصين *nobilissima Sinensium monilia ex eadem materia confici scribit Algiahid.* Et *Giliani*, reges *Indias*, ex hoc ipso cornu-habere الصبة السكاكين للموايد

للبروايد *cultorum manubria ad mensarum usum*, quae venenosos cibos sudore suo prodant. Facile esset addere multo plura hujus commatis ex *Damiri*, et aliis de cornu monocerotis: sed praestat

Μέτρα φυλάσσεσθαι καὶ δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.

Nunc ab extremo meridie in septentrionem delatis, alia se offeret species monocerotis; nempe حرشن *charshan*, vel حريش *charis*, cujus haec est descriptio in *Alkazuinio*: حرشن حيوان في حجم الجدي ذو عدو وعلي رأسه قرن واحد كقرن الكركند وأكثر عدوه علي رجلين لا يلحقه شيء لسرعة استحضاره *Charfan* مشية وانه لم يوجد في عياض سجنستان وبلغار *est animal hoedi statura, ad cursum agile, unum in capite cornu habens, ut cornu carcand* (seu proprie dicti monocerotis). *Pedibus tam rapide currit, ut nullum animal id assequatur propter gressus ejus celeritatem et pernicitatem. Reperitur in Segeftanae et Bulgariae sylvis.* *Damir*, الحريش دابة لها منخالين كمنخالين الاسد ولها قرن واحد في هامتها *Charis fera, quae habet ungues tanquam leonis, et in medio capitis cornu unicum. Vulgo carcand vocatur.* *Abu- p. 940. giar Attaugidaeus*, هي دابة صغيرة في حجم الجدي ولها من قوة الجسم وسرعة الحركة ماتعجز القناص ولها في وسط رأسها قرن واحد منصبت مستقيم تنطرح *Parvum est animal hoedi species, cui robur corporis et motus celeritas tanta est, ut fatiget venatores.* • *In medio capite habet unicum cornu solidum, rectum, quo omnia animalia impetit, neque ullum est, a quo superetur.* Eodem refer haec *Eustathii in Hexaëmeron* pag. 40. Ὁ δὲ μονόκερος ζῷον ἐστὶ μικρόν, ὁμοίον ἐρίφω δριμύτατον σφόδρα· ἐν δὲ κέρασι μόνον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔχει τῆς κεφαλῆς. *Monoceros animal parvum est, hoedo simile, asperissimum, unicum cornu habens in summo capite.* Hujus animalis venandi, si credimus, mira ratio. *Damir* ubi supra, ويكتال الصيدها بيان يعرض لها فتاة عذراء أو صبية حسنة فإذا رأتها وثبتت الي حجرها كأنها تريد الرضاع وهلك محبة فيها طبعية فإذا رضعته تصير كالنشوان من النخيل فيأتيها القناص علي تلك الحال

الحال فيشدها وثاقا علي سكون منها بهلك
 الحيلة *Et dolis utuntur ad ejus venationem. Ipsi scilicet offertur virgo, aut
 puella pulchra; qua visa, in antrum suum insilit, lactari gestiens, quod natura sua
 maxime appetit. Et postquam lactata est, fit ebria, tanquam ex vino. Quo mo-
 mento venatores, in eam irruentes, hac arte firmiter vinciunt non relucantem.*
 Ita fere *Isidorus Originum libri 12. cap. 2. Tantas autem fortitudinis est (unicor-
 nis), ut nulla venantium virtute capiatur; sed, sicut asserunt, qui naturas anima-
 lium scripserunt, virgo puella proponitur, quae venienti sinum aperit, in quo ille,
 omni ferocitate deposita, caput ponit, sicque soporatus, velut inermis, capitur.*
 Et *Eustathius*, jam citatus de parvo illo unicorni, hoedo simili: *Θηρᾶται τοιῶς
 δὲ παρθένον ἀγνὴν ἐπιπτεσθαι αὐτὴ ἐπιπροσθεν· ὁ δὲ εἰς τὰς κόλπους αὐτῆς
 ἐφάδεται (al. εἰσβάδεται)· ἡ δὲ περιδάλπτει αὐτὸν, εἰς τὰς οἰκας τῶν βα-
 σιλέων ἀποκομίζεις. Hac ratione capitur. Virginem incorruptam ante eum con-
 jiciunt: in cujus sinum insilit (aut se conjicit): illa autem, fovendo complexa, in
 regias domos defert. Petrus Damianus libri secundi Epistola decima octava,
 Nunquam scilicet a venatoribus capitur, nisi prius in virginis gremio reclinetur.
 Albertus Magnus, Unicornem, ajunt, adeo puellas virgines venari, ut, ipsis visis,
 mansuescat, et aliquando, juxta eas in somnum delapsus, capiatur ligeturque.
 Apud *Tzetzen Chiliadis quintae capite septimo venatores**

Νέον τινὰ τῶν κρατερῶν εὐλόγησαντες ὡς κόρην, etc.

*Juvenem aliquem e fortioribus, puellari stola indutum, et eximiis aromatibus imbu-
 tum, illius antro admovent: cujus specie et fragrantia fera illecta, venatoribus se
 offert, qui, pretioso cornu abscisso, illam dimittunt. Fabulae, toties jactatae, et
 tot modis interpolatae, dedit occasionem, quod veteres monocerotem scripse-
 rant solitarium esse animal, et marem a foemina plerumque disfidere: certo ta-
 men anni tempore foeminae amore mansuescere, et cum illa pasci. *Aelianus
 Historiae libri decimi sexti capite vigesimo, Ὡρα δὲ ἀφροδίτης τῆς σφετέρως
 συνδυαδῆς πρὸς τὴν θήλειαν πεπραύνηται, καὶ μέντοι καὶ συννόμῳ ἔστιν, Et
 Phile capite 36.**

Πραύνηται δὲ παρὰ τὴν θῆλυν μόνον,
 Οἷζες χαλινοῖς ἐκδαμάζων τὸν τύπον.

Itaque ad puellas translatus est, quod a veteribus traditum fuerat de foemina
 monocerotis. Ad borealem hunc monocerotem pertinent, quae citat *Gesnerus*
 in capite *De Oryge* ex Epistola *Antonii Schensbergeri*: *Certum est minimeque du-
 bium, in Carpatho monte versus Russiam Transylvaniamque reperiri feras, simi-
 les omnino rupicapris, excepto quod unicum cornu ex media fronte enascitur, ni-
 grum, dorsum versus inflexum, simile omnino rupicaprae cornibus.* Et quae

idem habet in fine *Corollaris* de monocerote: *Rupicaprae generis unicornis*, Polonice *skalnakoz*, quasi rupea capra, invenitur in monte Carpatho, et saepe in venatione Cracoviam in aulam adfertur, ut retulit Albertus Moscenius Polonus, eximiae doctrinae juvenis, ipsum se non semel vidisse asserens.

Etiam huc pertinet *الميراج mirag*, *Alkazuinio دابة عجيبة* مثل الارنب علي راسه قرن واحد ام يرها شي من الدواب *animal mirabile, specie leporis, cornu unicum in capite habens: quo viso, fera nulla est, quae non statim fugiat. Reperitur in insulis maris. In Alkazuinio meo nondum reperi: tamen ex eo citat Damir. Alibi, quod sciam, hujus animalis nulla mentio. Sed in vita Peirescii cornutos lepores memorat Gassendus^{h)}. Verba sunt: Visere voluit (Lovanii) apud viduam Medici cujusdam cornutos duos lepores, qui ex Norvegia dicebantur allati. Et quia reperit mortuum alterum, obtinere quovis pretio et illius cornua, et geminorum iconismum voluit.*

Ex quorundam sententia, sed quam suo loco^{h)} refellimus, his addendus *اليامور هو jamur*, vel *ياحمور jachmur*. *Ibno-Saidae جنس من الاعدال لو بشبهة له قرن واحد يتشعب في وسط راسه Iamur est ibicis generis, aut ibici similis, in medio capite unum cornu habens, in multos ramos divisum. Cujus generis omnino fuit bovis, aut cervi genus, quem in Hercynia sylva Caesar ita describit lib. 6. cap. 26. Comentariorum. Est bos, cervi figura, cujus a media fronte inter aures unum cornu exsistit extelsius, magis directum his, quae nobis nota sunt cornibus: ab ejus summo sicut palmae ramique late diffunduntur.*

Symeoni Sethi peculiare hoc fuit, quod musci capreolum voluit esse monocerotem: Τὸ μῶσχος, inquit, διάφορα εἶδη εἰσὶν ὧν ὁ κρείττων γίνεται ἐν πόλει τινὶ πολὺ τῆ Χοράση ἀνατολικότερα, λεγομένη τῆ Παύτα. ἔστι δὲ τὴν χερσιαν ὑπόξανθον. τὰς δὲ ἤττον ὁ ἀπὸ τῆς Ἰνδίας μετακομιζόμενος ῥέπει δὲ ἐπὶ τὸ μελάντερον. καὶ τὰς πάλιν ὑποδεέστερος ὁ ἀπὸ τῶν Σίνων ἀγόμενος. πάντες δ' ἐν ὀμφαλῷ ἀπογεννῶνται ζῶν τινὸς μονοκέρωτος μεγίστη ὁμοίᾳ δορυκαίδος. Musci variae sunt species. Optimus nascitur in urbe quadam, Tupata dicta, quae multo magis est orientalis, quam Chorale. Colore autem est subflavus. Et isto deterior est, qui ex India advehitur, ad nigrum vergens. Quo rursus imbecil-

h) Lib. 2. pag. 96. l) Cap. 22. pag. 913.

imbecillior, qui deferitur ex Sinis. Omnes autem generantur in umbilico animalis unicornis maximi, capreae similis. Urbis nomen, unde advehitur, Graeco divisio vocibus scribitur τῆ Πατά, et a Ruellio Pata redditur. Sed rescribendum Τῆ-πατα, id est, تبت Tubet, urbs, et regio notissima (ultra Chorasā, quae hic Chorasē dicitur), ex qua moschum optimum advehi magno consensu scribunt Arabes. Avicenna libri secundi capite De musco, أجوده بسبب معدنه Optimus est suae fodinae (id est, originis) ratione Tubetienfis. Interpres ridicule, Melior est secundum mineram suam Antebium. Geographus Nubiensis in fine Climatis quarti, المسك التبتى افضل من ساير Muscus Tubetienfis praestat reliquis ex India et Sina. Perinde, quamvis etiam in India proveniat muscus, Tubetienfi tamen Indi libentius utuntur, tanquam suo praestantiori. Damir capite ويغال انه يسافر من التبت الي الهند فيلقى ذلك المسك هناك فيكون ربيعا Muscus e Tubet dicitur in Indiam advehi, in qua quidem muscum etiam reperire est, sed malum. Idem de Sinenfi musco iudicium, qui cur sit Tubetienfi deterior, doceant haec Masjudii in libro Mixtionis auri cum metallis substantiae terreae. فضل المسك التبتى على الصينى بجهتين احدهما ان الطيبا التبتى ترعى سنبل الطيب وانواع اقاوية وطبا الصينى ترعى الحشيش دون ما ذكرنا من انواع حشيش الطيب الذى ترعاها التبتية والجهة الاخرى ان اهل التبت لا يعرضون لخراج المسك من ذوا فحة ويتركونه على ما هو نه وان اهل الصين يخرجونه Muscus Tubetienfis Sinenfi praestat duabus de causis: quarum una est, quod capreae Tubetienfes pascuntur spica odorata (nardo) et aliis aromaticis, cum Sinenfes capreae herbis pascantur, quae sunt inferiores herbis illis aromaticis, quibus pasci diximus Tubetienfes capreas. Altera causa haec est, quod Tubetienfes muscum non solent e folliculis suis educere, sed eum relinquunt super id, in quo est. Contra Sinenfes eum educunt e folliculis, etc. Hunc ipsum Masjudii locum citat Serapio. Sed interpretes pro Tubetienfi et Sinenfi musco habet p. 943. muscum regionis Tumbasi et Seni; et reliqua etiam mire corrumpit. Sed haec obiter. Nostra enim solum interest scire, an musci capreolus vere sit monoceros, quomodo scribit Symeon Sethi. Quod nos putamus esse falsissimum; quia constanter tradunt Arabes, hunc a reliquis capreolis in eo solum differre, quod duos dentes habet exertos, ut apri dentes, quos Plinius fcas appellat. Avicenna libro

المسك * الماهية * سرّة دابة كالطبي بعينه ،
 Muscus له نابان ابيضان معقنان الي الانسي كقرنين
 quid est? Est umbilicus animalis instar capreae, cui dentes albi duo sunt ad inte-
 riora reflexi, ut cornua. Masudius ubi supra, هذه غزلانا هذه
 وبين غزلان المسك في الصورة ولا في الشكل ولا
 اللون ولا القرن وانما تميز ذلك بانياب لها كانياب
 الفيلة لكل طبي نابان خارجان من الفكين
 قايمان منتصبان ابيضان نحو الشمس واقل واكثر

Capreoli musci ab his nostris nulla in re differunt, non forma, non specie, non co-
 lore, non cornu. Tantum eos dentes distinguunt, quos habent instar dentium ele-
 phanti. Nempe singulis capreolis duo sunt dentes ex maxillis prodeuntes, erecti,
 elati, albi, ad spatiam mensuram plus minus. Damir, بهذا

النوع غزال المسك ولونه اسود ويشبه ما تقدم في
 القد وبقة القوائم وافراق الاظلاف غير ان لكل واحد منهم
 نابين ابيضين خارجين من فية في فكة الاسفل
 قايمان في وجهه كنيابي الخنزير كل واحد منهما

Etiam ad hanc speciem pertinet musci capreolus, nigri coloris, ei,
 de quo jam actum, statura similis, et tenuitate crurum, et ungularum divisione.

Nisi quod unusquisque ex illis albos dentes duos habet, ex ore extortos, in inferiores
 maxilla, ad faciem ejus erectos ut apri dentes, singulos infra mensuram ar-
 dos. Διχὰς Arabice الفتر est intervalum inter pollicem et indicem extensor;
 ut σπῆγμα. Arabice الشبر spatium inter pollicis et auricularis extrema.

Latini dodrantem aut palmum majorem appellant. His adde Geographum, qui
 nona parte Climatis tertii regionem et urbem التبت Tibet describit,

P. 944. وبجبال هذه المدينة دواب المسك وهي عنتر برية
 in regionis illius montibus animalia musci, quae sunt caprae sylvestres. Haec ille,
 ne γεῖ quidem addens de cornu illo unico. Ut nec Mesue, nec Serapio, nec
 Elluchasem, nec Arabum quisquam alius, qui de musco scripserunt.

Haec ex Arabibus haftenus. Sed et Hebraei de unicornibus animalibus
 nonnulla muginantur hic inferenda. David Psalmi sexagesimi noni versu tri-
 gesimo primo profitetur, se Deum iis laudibus celebraturum, quae gratiores et
 acceptiores futurae sint מִכּוֹר מִכּוֹר מִכּוֹר, bove juvenco, cornuto, divi-
 sis ungibus: id est, bove non quovis, sed jam juvenco.

Qui

Qui cornu petat, et pedibus jam spargat arenam;

utpote cui cornua et ungulae jam coeperint invalescere. In quo statu victimas offerre moris erat, ut Deo placerent magis. Hanc *Davidis* mentem esse nemo non videt. Magistri tamen in re clara cespitant. Et hic agi volunt de bove, quem *Adamus* Deo obtulerit statim a creatione: ac proinde vocari שור, *bovem juvenem*. Et שור quidem, id est, *bovem*, nomine speciei, quo vocatur vitulus quo die natus est, *Levit. XXII, 27*. Et פר, id est, *juvenem*, respectu status, in quo Deus illum creaverat, nempe ea statura, et iis viribus, quibus pollet juvenis biennis, aut triennis. Addunt primo, מקרן, id est, *cornutum* dici; deinde מסרים, id est, *ungulis divisus valentem*: quia, quo momento creatus est, atque e terra, matre sua, tanquam e matrice, est editus primus ille bos, cornua emerferunt, prius quam pedes emergerent. Observant denique acuti homines, מקרן *cornutum* defective scribi pro מקרן: et ideo deesse Iod, quia bos ille fuit unicornis. *Kimchius* in hunc locum, ורץ אמרו משור שהקריב אדם הראשון ואמרו שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קרמין לסרסותיו שנאמר מקרן ומסרים ואמרו עוד קרן אחת היה לו במצחו שמקרן כתיב בלא יד *Dixerunt patres nostri beatæ memoriæ, agi de bove, quem obtulit primus Adam. Nempe, ut ajunt, bovis, ab eo oblatus, cornua priora fuerunt ungulis. Unde est, quod cornutus dicitur ante, quam ungula divisus. Addunt, cornu in fronte unicum illi fuisse, ac proinde מקרן scribi sine Iod*. Horum ultimum, de quo nunc res est, sic habetur in *Talmudico tractatu De Sabbatho*, fol. 28. b. אמר ר' יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו ש' רש"יב לו משור פ' מקרן ומסרים מקרן תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק מקרן כתיב ולי פשוט מנה דמין בהמה הוא כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא *Dixit R. Iuda, Bos, quem obtulit primus Adam, cornu unicum habuit in fronte; sicut dicitur Psal. LXIX, Gratus erit Domino, quam bos cornutus, etc. (Object.) Cum dicatur absolute מקרן cornutus, duo cornua significantur. Resp. Dixit R. Nachman, Isaaci filius, Defective scriptum est מקרן. (Object.) Inde videtur elici, fuisse speciem bestiarum domesticarum. Resp. Quin fuit קרש monoceros, id est, feras speciem, quæ nonnisi unum habet cornu. Unde concludendum est, fuisse feras speciem. Haec illi, quod ut eximium repetunt in tractatu *De Idololatria* capitis primi folio octavo a. et in tractatu *Cholin*, seu *De profanis*, capitis tertii fol. sexagesimo a. In quo ipso loco folio quinquagesimo nono b. קרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת מורר. *Et monoceros, licet nonnisi unum cornu habeat, licitus est. Sed ibi capreis accensetur, non bobus.* Sequitur enim non multo post, אמר ר' יהודה קרש, אמר ר' יהודה דבי עילאי טיגריס איהו רבי עילאי *Dixit Rabbi Iuda, quod monoceros est caprea sylvae Ilai, ut tigris est leo sylvae Ilai.* Et ibi Glossa *R. Selomonis, p. 945. Rabbini Galli, qui vixit ante annos fere sexcentos, קרש דין בלעו Monoceros* BOCHARTI *Hieroz. Tom. II.* Tt Gallice*

Gallice *dain*, id est, *dama*. *Aruch* in *Lexico* voce קרפ docet, in *sylva* *Ilai* ferat esse majoris staturae, ut *Anakeor* inter homines. Itaque ex illius sententia קרפ est *dama solito major, et unicornis in illa sylva degens*. De hac eadem fera rursus agitur in *Bava Bathra* fol. 6. b. ubi una *Iobi* filiarum vocari dicitur^{m)} קרפ cornu sibi; קרפ, שדומה לקרנא, *quia similis fuit cornu* קרפ, seu *monocerotis*. Et in *Glossa* קרפ dicitur esse כמו צב, מין חיה וקרניה משחירין. *feras speciem, cujus cornua denigrant instar nigrae tincturae*. Sic *Aeliani* libri decimi sexti capite vigesimo. *Monoceros habet cornu μέλαν τὴν χροῖαν, colore nigrum*. Et de *Phile*,

Μέλαν δὲ πᾶν ἐκείνο τῆς ἀκμῆς δ' ἔχει,

Illud autem totum nigrum est praeter cuspidem. Quod *Latinus* interpres in diversissimum sensum ita detorsit, *Ad usque florem quod juventutis nigrum est*. Ex his constat, ex *Hebraeorum* sententia monocerotem esse aut bovis, aut capreae speciem. Unde est, quod pro mundo habent, ut qui ruminet et fissam habeat ungulam. Neque obscurum est, cur קרפ *karas* vocent. Est enim decurtata vox ex *Graeca* μονόκερος.

Sequitur, si *Hebraeis* credimus, alia unicornis species, ab his prorsus diversa; nempe תחש *tachas*, מעלם, aut taxum reddunt nostri interpretes: at *Hebraeis* תחש est animal unicomne, hodie ignotum, quodque nusquam comparuit, postquam *Moses* ejus pellibus tabernaculum obtexit. *Talmudici* tractatu *De Sabbatho* ubi supra, תחש שהיה בימי משה ברירה במני עצמה היה ולא חכריו ביה, חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא וקרן אחת הייתה לו במצחו ולפי שעה נודמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנו מדקאמר קרן אחת הייתה לו במצחו שם נהדר ביה *Tachas, qui fuit in diebus Moysi, creatura fuit peculiaris, de qua sapientes non deciderunt, sine ferae species, aut bestiae domesticae*. *Habuit autem in fronte cornu unicum*. Et eo tempore *Mosi* se obtulit, qui fecit ex eo tabernaculum. Deinde occultata est (et ex oculis sublata). At ex eo, quod unum in fronte cornu habuisse dicitur, colligere est, fuisse mundam. Quod obiter sufficit hic observasse. Alibi enim disquiremus, quid proprie sit תחש, et varias hujus vocis interpretationes inter se conferemus.

Quod pene omiseram, *David de Pomis, Medicus et Philosophus Hebraeus, Spoleti natus*, ut ipse jactitat, ex nobili התפוחים, seu *Pomariorum* familia, a *Tito Romam* translata, in *Lexici* titulo professus, se quaedam arcana de unicorni dicturum, in ipso *Lexico* hoc solum habet, Cornu unicornis multum pollere דבריות נגד סם המות ונגד קרחות דבריות *contra venena lethalia et febres pestilentes*,

m) *Iob. XLII. 14.*

lentes, ut ipse se expertum asserit, sed adulterari nonnunquam, et cervi cornu pro eo supponis. Proinde inquit, מני מחן לך סוד גדול לרעת טוב ורע חשים הקרן חוד כלי חשים גם עמו ב או ג עקרבים גדולים וחכדו באופן שלא יוכלו לנטח ואחר ב או ג שעת חפתח איתו ואם חמצא העקרבים פגרים ממים הקרן אפרים תחן חיים וזה דבר ברור ומנסה *Aperiam tibi grande arcanum, quo bonum a malo dignoscar. Pone cornu in medio vase, et cum eo duos aut tres magnos scorpiões: et vas ita occlude, ut aufugere non possint; et illud aperi post duas, aut tres horas: si scorpiones mortuos reperiēris, cornu erit vivificum. Quod conperitum et probatum est.*

Supereſt de *oryge* dicamus, quod unicornē fuiſſe animal docent veteres. *Plinius* libri undecimi capite quadrageſimo ſexto, *Unicornes biſulcum oryx*. Et multo ante *Philophus Hiſtorias* libri ſecundi capite primo, *Μονόκερυν δὲ, καὶ ἀρχαλὸν, ὄρυξ*. *Unicornes autem et biſulcum oryx*. Et libri tertii capite ſecundo, *Ἐστὶ δὲ καὶ μονόκερας, ὅς ἐστι ὄρυξ, καὶ ὁ ἀνδρὶς καλέμενος ὄνος*. Sunt autem *a unicornia, et oryx, et aſinus* ludicus diſtus. Deſinit *Hiſychius*. ζῷον τι τετραπύρον δοκῶν δι κατὰ τὴν χροίαν παραπλήσιον, animal quoddam quadrupes, capreae colore vicinum. *Plinius*, libri octavi capite quinquageſimo tertio, ponit in cenſu caprarum ſylveſtrium, quas ut doceat in plurimas ſimilitudines tranſfigurari, poſtquam capreas memoravit, et rupicapras, et ibices, *Sunt*, inquit, *et oryges, ſoli quibusdam diſti contrario pilo veſtiri, et ad caput verſo*. *Columella* tamen cervis videtur accenſere, cum libri decimi capite primum ita orditur: *Feras petudes, ut capreoli damaeque, nec minus orygun cervorumque genera*. In *Africae* deſertis, perpetua ſiti damnatis, mirabilis erat oryx ad remedia ſitientium. Namque *Getuli* latrones eo durabant auxilio, repertis in illius corpore ſaluberrimi liquoris veſicis ^{a)}. Ab *Aegyptiorum* horoſcopis magni fiebat ob ſideralem ſcientiam ^{b)}: nempe ut Caniculæ ſternutamento ^{c)}, ita lunae et ſolis ortum clamore incondito ſignificabat ^{d)}, aut alvi dejectione. Qua ipſa de cauſa fuit hieroglyphon immunditiae ^{e)}: et ab *Aegyptiorum* ſacerdotibus ſolus oryx edebatur *ασφράγις* ^{f)}. Quod jam explicare ſit ſuperfluum poſt *Salmaſium* ^{g)} et alios ^{h)}. Indi regibus ſuis oryges offerebant pro donario ⁱ⁾. In *Ptolemaei* pompa apud *Athenas* ^{j)} orygun bigae ſeptem erant. *Romae* in vivariis oryges fuiſſe colligo ex *Columella* ^{k)}: in coenis ex *Juvenali* ^{l)}: in Amphitheatris ex *Martiali* ^{m)}. Orygis cornu *Simi Aethiopes* pro armis in bello utebantur ⁿ⁾.

Tt 2

Graesi

- a) *Plin. lib. 10. cap. 73.* o) *Orus lib. 1. cap. 46.* p) *Aelian. lib. 7. cap. 2.*
Plin. lib. 2. cap. 40. Damasc. et Vita Iſid. in Phot. Plut. lib. De ſolert. anim.
q) *Ael. lib. 10. cap. 28.* Orus ubi ſupra. r, s) *Orus ibidem.* t) *Salmaſ. in Solin. pag. 229.* u) *Cauſſin. in Orum.* x) *Ael. lib. 13. cap. 25. et lib. 15. cap. 14.* y) *Athen. lib. 5.* z) *Colum. lib. 10. cap. 1.* a) *Juven. Sat. 11.*
b) *Martial. lib. 12. Epigr. 95.* c) *Agathang. cap. 26.*

Grati ad pacis artes, ex eo cithararum cubita facientes ^{d)}, quas *phoenices*, id est, *punitas*, inde dictas putaverim: quia orygm cornua habebant ex *Africa* et *Getulia*, *Poenis* deferentibus ^{e)}. Sed et ex pelle orygis *cituras* ^{f)} fiebant, id est, minora *Maurorum* scuta, ut *Juvenalis Scholiastes* auctor est ^{g)}. Me *paene* fugerat *Heliodori* locus ^{h)}, quo *Persina*, *Aethiopia* regina, in sacrificia et convivía adhibet βοῶν τε αἰγέλας, καὶ ἵππων, καὶ προβάτων, ζεύγων τε, καὶ γρουπῶν, boum greges, et equorum, et ovium orygmique, et gryphorum. Ita legendum, non ορετύγων coturnicum. Quid enim sunt coturnicum greges? Et quid illis cum bobus, equis, ovibus, etc. Ex his cum abunde constet, olim oryges notissimum fuisse animal, et in *Africa* maxime multi usus, mirum est, illorum hodie ne tenuissimum quidem superesse vestigium. Nisi quis orygm esse species putet unicorues illas capras, quas in monte *Corpatho*, *Bulgaria* et *Sagstana* descripsimus. Fallitur enim *Bellonius*, cui *Arabum* gazellae bicornes circa montem *Sina*, et alibi, sunt veterum oryges: cum *Arabice* gazel, vel الغزال gazal potius, nihil quidquam sit, quam capreae hinnulus. *Ibno-Saidu* et *Damir*: الغزال ولد الطيبي الى ان يقوي ويطلع قرناه Algazal, capreae hinnulus, donec invaluerit, et cornua ejus creverint. *Alcamus*, الغزال الشان حتي يحترك ويمشي hinnulus robustior, jam ad motum et incessum aptus. Alii ibidem algazal vocari, asserunt من حين يولد الى ان يبلغ اشد الاحصار a tempore, quo natus natus est, usque dum fortiora habeat latera. Itaque pro *Dorcade* الغزال gazal, vel غزالة gazala habetur *Aët.* IX, 36. Et pulsus quaedam species, quae *Galeno* ⁱ⁾ est σφυγμός δοκαδίζων, ab *Avicenna* dicitur ^{k)} النبض الغزالي pulsus gazalizans, ut ita dicam. Et in *Nasrio*, scriptore *Onirocritico* *Oxonii* MSS. lib. 3. cap. 4. sect. 22. pro eodem sumuntur ظبي caprea, et غزال gazal.

P. 947. Ab aliorum oryge plane diversus videri possit *Oppiani* oryx libri secundi *Cynegeticōn* versu 445. *Hesychio* enim oryx est capreae concolor. At *Oppiano*

Τῷ δ' ἦτοι χροὴ μὲν αἵ τ' εἰαρινοῖο γάλακτος,
Μένους ἀμφὶ πρόσωπα μελανομένῃσι παρὰ τῷ

Hujus color est tanquam verni lactis, solis circa faciem nigricantibus genis. Secundo idem illi tribuit διπλὰ μετάφρενα geminum dorsum; quod orygi nemo alius.

d) *Herod.* lib. 4. e) *Plin.* lib. 10. cap. 73. f) *Juven.* Sat. 11. g) *Scholia* ibidem. h) *Lib.* 10. i) *Gal.* lib. 1. cap. 1. j) *Avic.* pag. 63.

alius. Tertio, cum oryx *Plinio* capreae, et *Columellas* cervi sit *gens*, oryx *Oppiano* est animal tanti roboris, atque animi, ut tauri, urfi et leonis impetum sustinere audeat. Quarto, *Aristoteli* et *Plinio* oryx est unicornis, sed bicornis *Oppiano*, qui de cornibus orygis semper agit Plurali numero. Sic versu 450.

Ὅξεαι κεράων δὲ μετόρον ἀντέλθουσιν
 Αἰχμαί, πευκεδαναί, μελανόχρεον εἶδος ἔχουσαι

Acutae autem cornuum in sublime surgunt cuspides, perniciosae, nigram speciem habentes. Et versu 468.

— — πήξας τε παρὰ χθονὶ μικρὰ βέλεμεναι,

Et fixis in terram acerbis telis, id est, cornibus. Et versu 471. eum describens cornibus obvias feras impetentem,

Τεύχεσιν ὀξύτεροις δεδοκημένος ἔμπεσε θηρὶ,

Cum armis acutioribus tanquam ex insidiis in feram irruit. Et versu 481.

ῥῆσας γὰρ ἐν στένοισιν ὀλισθαίνουσιν ἀκοναί,

Facile enim in petras penetrant cuspides, supple cornuum. Denique aliorum oryx cum sit capreae species, in *Iuvenalis Scholiaste* bubalo minor, quid ad *Oppiani* orygem? quem cum rhinocerate sic confert versu 551,

ῥινόκερος δ' ὄρυγος μὲν ἔφου δέμας αἰδυκτῆρος
 Οὐ πολλὸν μείζων, — — —

Rhinoceros autem impetuoso corpore non est oryge multo major. Tamen haec non faciunt, ut in animum inducam, aliud animal ab *Aristotele*, *Plinio* et aliis, aliud ab *Oppiano* orygis nomine describi, quod multi volunt. A colore enim ut ordiar, fieri potest, ut orygem alii, juxta *Hesychium*, dorcadum colorem habent, alii lacteum candorem. Quomodo etiam in dorcadum genere platycerotes aliquando totae albae sunt. Sed de colore dorcadum capite sequenti plura dicentur. Frustra enim objicitur dorsum geminum, cum aliud sint διπλὰ μετάφρενας in *Oppiani Graeco* textu, nempe dorso partes inter humeros et lumbos, ita dictae, quod sitae sint μετὰ τὰς φρένας πόνε πρᾶσcordia. Quae partes non in oryge solo, sed et in omnibus animantibus geminae sunt, spina illas interfecante. Unde etiam hominis μετὰφρενας *Homerus* Plurali numero dixit. Quid, quod *Graece* διπλῆν, *Latine duplex*, passim pro lato sumitur? Sic *Spondylii* semen διπλῆν pro lato dixit *Dioscorides*. Et summo *Poetae*

— — duplici dentalia dorso

sunt dentalia lato dorso. Et,

— duplex agitur per lumbos spina —

id est, *lata prae pinguedine*, ut vult *Servius*. Quidni pari ratione διπλὰ orygis μετάφρενα dicantur, quae sunt πύονα δημῶ, *adipe pingua*, ut in eodem versu additur tanquam per ἐπεξήγησιν,

Διπλὰ δὲ οἱ μετόπι· δε μετάφρενα πύονα δημῶ.

Robur in pugna quod attinet, etiam alii praeter *Oppianum* orygem nobis describunt ut animal pugnacissimum. *Martialis* libri decimi tertii *Epigrammate* 95.

Matutinarum non ultima praeda ferarum,

Saeuus oryx, constat quot mihi morte canum?

Ad objectionem de cornibus responderi posset, *Oppianum* orygi cornua tribuere eadem *Numeri* enallage, qua versu 474.

— — κερύοντα μέτωπα.

cornatas frontes; quamvis illi frons sit unica. Id ex eo videatur posse colligi, quod cornuum aciem, quam reclinat ad pugnam, hastae, non furcae comparat. Sed, quod puto verius, non omnes oryges sunt unicornes. *Aelianus* enim in *India* non bicornes solum, sed et ὄνυχας τετρακύνους oryges *quadricornes* memorat libri decimi quinti capite decimo quarto. At plus videtur esse virum in eo, quod de statura objicitur. Si enim e caprearum genere est oryx, bubalo, vel caprea minor; quorsum ab *Oppiano* describitur rhinoceros, ut non multo major oryge? Quid statura caprae, vel capreae, faciat ad molem rhinocerotis, qui elephanto est prope par? Respondeo, de orygis magna mole tale quid etiam in *Herodoto* ¹⁾ legi: Μέγεθος δὲ τὸ θήριον τέτο κατὰ βῆν ἐστὶ. *Ad bovis magnitudinem hoc animal accedit.* Bove porro, vel tauro rhinoceros major non est juxta *Strabonem* libro decimo sexto. Quo pertinere crederim, quod in veteri *Iuvenalis* Scholiaste legitur, *Oryx, animal minus quam bubalus.* Fortasse enim *bubali* nomine non δορκάδιον cum *Graecis*, sed urum intelligit cum vulgo: neque vero bove, vel uro multo minus fuit animal, quod et jungebatur bigis; ut apud *Athenacum* ^{m)} testatur *Callixenus Rhodius*, et equi vices praestabat priscis *Aegypti* regibus, quos describit *Horus* ⁿ⁾ ἐπικαθίσαντας τέτῳ τῷ ζῳῷ huic animali infidentes. Oryx quidem est e caprarum sylvestrium genere, sed ita, ut ad cervi naturam et staturam magis accedat. Itaque orygem cum cervis recenset *Columella* ^{o)}. Etiam apud *Plinium* ^{p)} cervi subulonis nomine orygem significari, multis contendit *Salmasius* ^{q)}, atque in hanc rem id citat ex veteri

1) Lib. 4. cap. 192.

m) Lib. 5. cap. 7.

n) Hierogl. lib. 1. cap. 4.

o) Lib.

10. cap. 1.

p) Lib. 11. cap. 37.

q) In Solin. pag. 222.

veteri Glossario, *Subloner, ὄρυγες, ὄρηια*. Denique caprae natura et statura bovinæ proxima ne putentur αἰσῦατοι, notentur haec *Heliani* de capris *Liby-
ci* libri decimi quãrti capite decimo sexto: Ἀγες ὄρηια ταὶς Λιβύων ἀγας ἐπισείβοντες εἰσι κατὰ τὰς βῆς τὸ μέγεθος ἰδεῖν. *Caprae feræ, summos Li-
bum montes terentes, accedunt ad boum magnitudinem* (*). Sed de oryge plura in sequentibus.

CAP. XXVII.

*Probatur, דאם reem, vel רים rem, non esse Monocero-
tem, ut volunt; nec urum, ut placet Bootio: sed bicor-
nis Capreae speciem, aut Orygem.*

Animal, de quo hic agitur, רים *rem* vocatur *Iob. XXXIX, 9. al. 12. sed fre-
quentius דאם reem*, unde Plurale ראמים *reemim*, et defective רמים *remim*,
Psal. XXII, 22. (*) Ex Scriptura colligere est primo, procerum esse animal,
cum de *Israele* dicit *Balaam Num. XXIII, 22. et XXIV, 8. כדעסער דאם לוי*,
Tanquam altitudines reem ipsi sunt. Graeci, ὡς ὀρέα μονοκέρως αὐτῶ. Alii
vires, aut *robur* hic intelligunt: ego *altitudinem*. Sic *Psal. XCV, 4. ותעסור*
הרים, Et altitudines montium ipsius sunt, quomodo reddunt fere omnes: quia
sensus ita postulat. Et *Iob. XXII, 25. רכסך ותעסור לך Et argentum*, vel *num-
mi altitudines erunt tibi*, id est, nummi tui in cumulos exsurgent. Alibi non
reperitur. Radix יעץ est *fatigari*. Sed quia in adscensu montium fatigamur,
potuit etiam in *ascendendi* notione usurpari: ut *Arabice* ينع per metathe-
sim (2). Sic in *Altamus et Giahari* ينع الجبل *conscendit montem*;
يفوع

(4) Eum orygem, de quo *Oppianus* scri-
bit libro secundo *Cynegeticōv*, idem esse
animal cum caprea dicta *le chamois*, et a
Gefnero rupicapra, contendit *Belin de
Ballu* ad *Oppian. II, 450. p. 300.* Sed cf. not.
8. ad Cap. sequi. Ceteri autem veteres, qui
de oryge scripserunt, tam incerte, tam je-
iune dixerunt, ut nihil aliud ex eorum ver-
bis colligi possit, nisi quod illo nomine non
unum comprehensum fuerit animal ex ca-
prino vel antholopico genere.

(1) De quadruplici hujus vocis scriptio-
ne cf. *Michaelis Supplem. P. VI. p. 212.*

(2) Eandem tamen significationis origi-
nem offert Arabicum وعى, cujus hanc
ex *Firuzabadio* interpretationem protulit
Schultensius ad *Iob. XXII, 25. pag. 623.*
وعى يعنى أسرع وعدا وسار
رعى سيرا متعبا Verbum رعى, cujus
Futurum رعى notat celeriter incessit; co-
currit; et iuit itionem lassantem.

ינעו *excelsa loca*, ינעו *alti montes*, מנעו *eminentia*, ינעו *pro-*
cerus, adultus, (ut viri sunt anno aetatis vigesimo) *Gen. XLIX, 26.* in *Arabica*
paraphrasi, Parisiis edita. Secundo, ראם *reem* describitur ut animal αλτικόν
 et πηδητικόν, cum de voce Dei dicitur *Psal. XXIX, 6.* *Facit, ut exsiliant cedri*
sicut vitulus, Libanus et Sirjon (id est, *Hermon*, *Deut. III, 9.*) כמו בן ראמים
ut filius (seu *hinnulus*) *reemim*. Tertio, hoc idem animal validum esse, et fe-
 rum, et indomitum, docet inprimis *Iobi* locus capitis trigesimi noni versu no-
 p. 950. no (*al. duodecimo*) et sequentibus; *An volet ראם reem servire tibi? An ad prae-*
sepe tuum pernoctabit? Num ligabis reem in sulco loro suo? an occabit vallis post
te? id est, glebas, quae sunt in sulcorum liris, ut volunt: quanquam vallium
 nomen hic proprie sumere nihil prohibeat. *Num fides ei, quia magnum est ro-*
bur ejus, et committes ei laborem tuum? Num credes ei, quod reddat semen tuum,
et in aream tuam congreget? id est, Quomodo boum opera ad terram arandam
 ita uteris, ut avari agricolae votis segetes respondeant, an confides fore, ut,
 opera tū *reem* eodem successu adhibita, sata tua feliciter proveniant, et demessa
 ac in aream comportata triturentur? Quarto, cornutum esse animal, et celsio
 cornu, aut celsis cornibus, maxime terribile, haec loca planum faciunt. *Psal.*
XCII, 11. *Et attolles ראם reem, ut reem (ut cornu reem) cognu meum.* Et *Deut.*
XXXIII, 17. de *Iosepho*, et ejus posteris, id est, de tribubus *Ephraim* et *Manasse*,
Primogeniti bovis decor est ei, וקרני ראם, et cornua reem, sunt cornua ejus,
quibus populos pariter feriet, ad terminos terras. Et *Psal. XXII, 22.* *Serva me*
ex ore leonis, et a cornibus ראם reemim, exaudies me. Proinde ut magnates
 rum juvenis et tauris, ita et cum ראם reemim conferuntur *Ez. XXXIV, 7.* *Et*
descendent reemim cum eis, et juveni cum tauris: id est, magnates et principes
Idumaeorum. His de *reem*, aut *reem* locis adduntur alia duo ex *Psalms*, sed
 perperam translata. Prius ex *Hieronymi* versione *Pf. XXXVII, 20.* *Inimici*
Domini, gloriantes ut monocerotes, consumentur. Pro quo reddendum, ut
adepti agnorum consumentur. *Hebraice* enim est כרם ביקר *cikar carim*; sed *Hie-*
ronymum puto legisse כרם ביקר *bijekar cerem*, id est, in gloria ut *reem*, seu
monoceros. Posterius est *Pf. LXXVIII, 69.* *Et aedificavit ut ראם ramim,* (id
 est, ut *excelsa*) *sanctuarium suum.* Aquila, ὑψηλός. *Symmachus*, ὡς τὰ ὑψη-
 λά. *Syrus*, دأى على; et *Arabs Savarianus*, على العلى *super excelsis*;
Aethiops, ለአርዋ: in *excelsis*. Ita etiam *Hebraei* omnes, quos videre con-
 tigit; *Chaldaei* tamen, דרין קרנא *ut cornu tū remana*, id est, tū *re-*
em; Seniores, ὡς μονόκερωτος *Vulgatus*, sicut *unicornium*; *Hieronymus*, in
similitudine monocerotis; *Arabs* alter مثل ذي القرن الواحد *ut uni-*
cornis; quia pro *ramim* legerunt *reemim*. Sed quoquo modo haec loca legas,
 nihil ex iis accedet ad descriptionem tū *reem*; quem ex praemissis probavimus
 animal

animal esse procerum, ad saltum habile, validum, ferum, indomitum, elatis cornibus terribile, et principum in Scriptura typum. Quodcunque igitur animal sit *reem*, vel *reem*, necesse est, ut ei convenient omnes hae notae. Quibus observatis, peritus lector paratior erit ad sequentem disputationem, in qua varias hujus vocis interpretationes excutere atque inter se conferre nobis propositum est.

Prima eorum est, quibus *reem*, vel *reem*, animal est unicorne, sive intelligatur proprie dictus *monoceros*, sive *rhinoceros*. Pro *monoceros* stant Seniores Interpretes: pro *rhinoceros* *Aquila*. *Hieronymus*, inter utrosque ambiguus, modo *monocerotem*, aut *unicornem* reddit, modo *rhinocerotem*. Sed inter recentiores *rhinoceros* paucos habet sequaces. Utut enim haec *Kimchii* in *Lexico*, רעם מן לרעם מן קרן אחת *Reem non habet nisi unum cornu*, et haec *Aquinatis*, מן בהמה שאין לה כי אם קרן אחת וחוקה מזה *Feras species unico cornu, quas valde robusta est*: utut, inquam, haec tam ad *rhinocerotem*, quam ad *monocerotem* videantur posse referri, tamen hunc, non illum intelligi suadet, quod in eorum scriptis de *monoceros* est multa mentio, ut jam ante docui, cum de *rhinoceros*, quod sciam, ne *רעם* quidem scripserint. Praeterea *רעם* *Pomarius* diserte definit, רעם מן קרן אחת במצחה *feram, quas non nisi unicum cornu in fronte habet*. Quod non convenit *rhinoceros*, cujus cornu non est in fronte, sed in naribus. Et vulgari lingua *lioncorno* reddit, id est, *unicornem*. Et in *Arabica Saadias* versione *reem* explicatur كركدان *car. p. 951*. *caddan*, id est, *monoceros*, Deut. XXXIII, 17. ut in *Savariana Psalmorum* editione وحيد القرن, et in *Aethiopica* ἄμρ: φρζ: id est, *unicornis*. Sed et Latini hoc aevo Scripturae interpretes, *Zwinglius*, *Bucerus*, *Oecolampadius*, *Stephanus*, *Munsterus*, *Felix Pratensis*, *Calvinus*, *Castalio*, *Pagninus*, *Arias*, *Marinus*, *Mercerus*, *Borrhaeus*, *Mollerus*, *Iunius*, *Tremellius*, *Osander*, *Piscator*, *Drusus*, *Schindlerus*, et e vernaculis, *Galli*, *Germani*, *Belgae*, *Itali*, *Hispani*, hoc idem sequuti sunt. Denique, si eos excipias, qui *Hieronymo* se prorsus addixerunt, recentiorum pauci admodum *rhinocerotem* in sacris libris admittunt. In his tamen *Oleaster*, *Steukus*, *Forerius*, *Mariana*, *Pagninus* quoque in *Iobo*, quamvis illi *רעם* *reem* alibi semper sit *unicornis*. An quia vir, *Hebraismi* peritior, quam naturae animalium, *rhinocerotem* credidit idem esse animal cum *monoceros*? Quomodo *Isidorus*, qui utriusque historiam ita permiscet: *Rhinoceros*, inquit, a Graecis vocatus, Latine interpretatur Innare-cornu. Idem et *monoceros*, id est, *unicornis*: eo quod unum cornu in media fronte habeat pedum quatuor. Quod est absurdissimum. Neque enim in nare, et in media fronte, potest esse idem cornu. Sed de singulis jam seorsum.

Quisquis vel monocerotis, vel asini *Indici*, qui idem esse merito putatur, descriptiones apud *Ctesiam*, *Aelianum*, *Plinium* et alios legerit, facile conjiciet, eum *Septuaginta Seniores ON* reem voluerint esse *monocerotem*. Nempe *Graeci* veteres *monocerotis* eadem fere tribuunt, quae Scriptura τῷ reem. Primo enim, ut in τῷ reem, sic in asino *Indico*, vel *monocerotis*, si mavis, insignis est proceritas. *Ctesias* in *Excerptis* apud *Photium*, Εἰσὶν ὄνοι ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς, ἴσοι ἵπποις, καὶ μέζονες. *Sunt asini sylvestres in India, equis pares, aut etiam majores. Aelianus* libri quarti capite quinquagesimo secundo, Ὀνες ἄγριοι ἐκ ἐλάττωνος ἵππων τὸ μέγεθος ἐν Ἰνδοῖς γενέσθαι πέπυσμα. *Feros asinos, equis magnitudine non inferiores, apud Indos nasci accepi.* Et de *monocrote* idem libri decimi sexti capite vigesimo, Λέγεται δὲ καὶ ζῶον ἐν τέτοιοις εἶναι μονόκερων, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὀνομάζεσθαι καρκάζωνον, καὶ μέγεθος μὲν ἔχειν ἵππῃ τῷ τελείῳ. *Dicitur et in iis (Indiae animalibus) esse monocerotem, quem carcazonum vocant, eumque habere equi adulti magnitudinem.* Secundo, cum *ON* reem cornu unicum, idque cellsum et elatum habere collegissent ex his *Davidis* Psalm. XCII, II. *Et attolles ut cornu reem cornu meum*, huc pertinere putaverunt, quae de asini *Indici*, aut *monocerotis*, unico in fronte cornu tradunt veteres. *Ctesias*, Κέρας δὲ ἔχουσι ἐν τῷ μετώπῳ ἐνὸς πήχεως τὸ μέγεθος. *Cornu habent in fronte cubitale. Aelianus*, Κέρας δὲ ἔχουσι ἐπὶ τῷ μετώπῳ (πέπυσμα) ὅσον πήχεως τὸ μέγεθος, καὶ ἡμίσεως προσέτι. *Cornu in fronte habere (audio) fere sesquicubitale. Plinius*, *Asperissimam feram monocerotem, etc. uno cornu nigro media fronte cubitorum duum eminente. Solinus*, *Cornu e media ejus fronte protenditur, splendore mirifico, ad longitudinem pedum quatuor*: fabula semper in majus aucta. Tertio, ut *ON* rem, a *Iobo* describitur ferus et indomitus: ita asinus *Indicus*. *Ctesias*, Ζῶντα γὰρ ἐκ ἀν λείβοις: *Aelianus*, Ζῶντα μὲν ἐν τέλειον ἐκ ἀν λείβοις. Et de *monocrote* idem, Τέτον δὲ τέλειον ἀλῶνά ποτε εἰδὲς μέμνηται. *Plinius*, *Hanc feram vivam negant capi. Solinus*, *Vivus non venit in hominum potestatem, et interimi quidem potest, capi non potest. Isidorus*, *Tantae est fortitudinis, ut nulla venantium virtute capiatur. Quarto, ut de rem, vel reem in Iobo dicitur, Magnum est robur ejus; et in Mose, Cornua reem sunt cornua ejus, quibus populos feriet; et in Psalmo, A cornibus reemim exaudiet me*: sic asinus *Indicus*, vel *monoceros*, describitur ut animal pugnacissimum, et tam calce, quam dente et cornu venatoribus terribile. *Ctesias* de asinis apud *Photium*, Μάχονται δὲ καὶ κέρασι, καὶ λακτίσμασι, καὶ δῆγμασι, καὶ πολλὰς, καὶ ἵππους, καὶ ἄνδρας ἀποκλύουσιν. *Pugnant et cornibus, et calcibus, et moribus, ita, ut multos, cum equos, tum viros interimant. Addit Aelianus*, illis tantum esse virium, ut, quidquid percusserint, nihil obstat, sed omnia eis cedant et disferentur, aut, si fors tulerit, diffringantur et perdantur. Equorum enim, inquit, latera in cursu suo sic dilacerant, ut viscera effundantur. Proin-

de timent equites ad eos accedere: cum poena sit illis, quod accesserint, morte miserrima mulctari, tamque ipsi, quam equi pereant. Sed et calcibus graviter pugnant: et morsus eorum ita penetrant, ut, quidquid dente appetunt, avellant. Ut de monocerote *Phile*,

Ὁ μονόκερως δὲ θῆρ παρ' Ἰνδοῖς εὐρέθῃ,
Δεινὸς μὲν ὄδ' ἰδεῖν· εἰ δὲ λαῖξ' ἐπεισπέσοι,
Βαρεὺς μάχητις, εἰ δὲ κύψας ἐνδάκοι,
Μολὶς εὐφυῆς ἱατρικῆς χειρουργία
Πείσσει παρελθεῖν τὴν φθορὰν τῷ κινδύνῳ.

Monoceros apud Indos reperitur visu horrendus: et, si calce irruerit, gravis pugnator, aut si inclinatus momorderit, vix industria medicinae chirurgica liberabit a periculosa labe. Et paullo post ibidem describitur

— — τὸ μακρὸν, καὶ φθορᾶς πλήρες κέρασ,
Μᾶλλον δὲ τραχύ καὶ σιδηρέας ῥίνης,
Οἷζυτερον αὐτὸ καὶ τεθηγμένον βέλους

longum et exitiosum cornu, lima ferrea asperius, et acuminato telo acutius. Ex vero hoc animal volunt, utut caetera terribilem, tamen cornu maxime timeri: *Asianus*, Ἐστὶ μὲν ἔν καὶ διὰ παντὸς τῷ σώματι βραμάλῃ· ἀλλὰ δὲ οἱ τῷ κέρατος ἀμαχὸς ἐστὶ. *Toto quidem corpore validus est, sed invicti in cornu roboris.* *Solinus*, Cornu, etc. ita acutum, ut, quidquid impetat, facile istu perforetur. *Isidorus*, Cornu ita acutum et validum, ut, quidquid impetierit, aut ventilet, aut perforet. Haec afferenda putavimus in eorum gratiam, qui *ονηρεον* volunt esse monocerotem: ut eos lector sciat habuisse saltem in speciem rationes non contemnendas, quibus freti hanc sententiam amplecterentur. Quae tamen si suadeant, nobis quidem haudquaquam persuadent, iis de causis, quas jam dicturi sumus.

Harum prima haec esto, quod de *monocerote* quidquid veteres, aut recentiores tradunt, nobis est merito suspectum; cum *Postae* in *Sphingis*, et *Chimaeas*, et *Cerberi*, et *Lamiae*, et *Gorgonum*, et *Sirenium* descriptione multo magis sibi consent, quam in historia *monocerotis*, qui de eo scripserunt. Et *Pliani* quidem, *Solinus*, *Asianus* et *Phile* non ita multum disident a *Ctesia*, primo fabulae architecto: sed *Philostorgium* et *Nicephorum* ab his prorsus esse diversum, et ab utrisque *Arabes*, et sub hoc eodem nomine nobis aliud animal exhibere *Pantum Venetum* et *Vartomanum* rursus aliud, abunde supra *) docuimus. Quamvis *Graecos* cum *Arabibus*, aut cum utrisque recentiores conferre

nihil sit opus: cum secum ipsi palam dissideant fere quotquot monocerotem describendum susceperunt. Ita *Plinius* et *Solinus* eum dicunt caput habere cervi, corpus equi, et pedes elephantis. Quod non convenire nemo non videt. Nam ut cervi caput et equi corpus, alios pedes; ita elephantis pedes caput a cervino, et corpus ab equino diversum postulant. Sed ridiculum est inprimis, quod habet *Aelianus*: Ποδοὶν δ' ἀριστα εἰληχέναι, καὶ εἶναι ὥκιστον, καὶ τὰς μὲν πόδας ἀδιαφραγτάς τε, καὶ ἐμφερεῖς ἐλέφαντι συμπεφυκέναι. *Pedes optimos natum, et esse perniciosissimum, licet inarticulatos et elephantis similes habeat*: nam elephantis pedibus nihil ad cursum est ineptius: maxime ad cursum citatissimum, qualem huic animali tribuunt, de quo *Ctesias* apud *Photium*, Ταχύτατον δὲ ἐστὶ τὸ ζῶον τῶτο, ἔδεν δὲ, ἔτε ἵππος, ἔτε ἄλλο τι διωκόμενον καταλαμβά-
 p. 953. *ves. Velocissimum autem est hoc animal, quod neque equus, neque ullum aliud persequendo affequitur*: et *Aelianus*, Διῶκεν ἐκεῖνον τῶτο δὴ τὸ ποιητικόν, μεταποδοὶν τὰ ἀκλήχιστα ἐστὶ. *Fieri quidem potest, ut quis illum insequatur, -at ut affequatur est impossibile*: Praeterea, si caput habet cervi, caudam aprī, pedes elephantis, et reliquo corpore equo est similis, quorsum *asinus* dicitur, cum asini nihil habeat? Iam quid ineptius, quam quod omnes tanto consensu negant, vivam posse capi hanc feram? Quidni vero vel aperta vi, vel saltem dolo capiat? *Marte, vel arte*; quod ajunt? Quo privilegio hoc unum animal ab hominum imperio se subduxerit, quibus ab initio dixit creator, *Gen. I, 28. Replete terram, et eam subijcite: Dominamini in pisces maris, et in volucres coeli, et in omnes bestias, quae super terram gradiuntur*? Et statim a diluvio *Gen. IX, 2. Timor vestri terrorque vestri sit super cuncta terrae animalia*. Unde *David Psal. VII, 9. Omnia subiecisti pedibus ejus, greges, et armenta universa, et insuper agri bestias*. Et *Iacobus capitis tertii versu septimo, Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, etc. domatur, et domita est a natura humana*. Itaque merum somnium est, aliquod esse animal, quod ex communi hac lege eximatur, et vivum in potestatem hominum nunquam incidat. Quod ipsi *Ethnici*, sola naturae luce et experientia edocti, passim agnoscunt. Ut *Euripides* apud *Plutarchum* in libro *Utra anim. Βραχύ τοι σθένος αἰετός· ἀλλὰ ποικίλις πρᾶπιδων δαίμων Φύλα πόντε, χθονίων τ' ἱερὰ παιδευμένα*. *Parvum est hominis robur; sed mentis solertia sibi subjicit maris belluas, et terrestrium subtilem scientiam*: id est, quidquid in terrestribus feris est vasserimum. Et *Oppianus Halicarnasicum libri quinti fere initio,*

— εἰ γάρ τι πέλα καθυπέρτερον ἀνδρῶν,
 Νόσφι Θεῶν· μένοισι δ' ὑπείζομεν ἀθανάτοισιν
 Ὅσους μὲν κατ' ὄρεσφι βίην ἀτρεστον ἔχοντας
 Θήρας ὑπερφιάλεις βροτὸς ἐσβεσεν; ὅσα δὲ Φύλα
 Οἰωνῶν, νεφελῆσι καὶ ἡέρι διναύοντα,

Εἰλε,

Εἶδον, χαίμαϊ ζυγλὴν περ' ἔχον θέμας; ἔδδ' ἄλυστα
 ῥύσας ἀγνοεῖα δαηθήμεναι. ἔδ' ἐσάωσεν
 Αἰετὸν ἡγεμόνα πτερύγων ῥόδου. ἀλλὰ καὶ Ἴνδον
 Θῆρα πελαγονόρῳσιν ὑπέρβιον ἄχθος ἀνάγκη,
 Κλινὰν ἐπιβρίσαντες, ὑπὸ ζεύγλῃσι δ' ἔθηκεν.
 Οὐρήων ταλαεργὸν ἔχεν πόνον ἑλευσῆρα.

*Non enim quidquam est hominibus superius, praeter Deos: et solis immortalibus cedimus. Quantas quidem in montibus vim imperterritam habentes feras extinxit homo? Quot autem fascula avium, quae in nubibus et aëre versantur, cepit, licet humile corpus habeat? Neque leonem liberavit fortitudo, quo minus subjiceretur. Neque aquilam servavit ventosus alarum motus. Sed et Indam belluam nigro corio vi flexerunt, vastum onus ei imponentes, et sub malorum jugis posuerunt, ut difficilem trahendi laborem sustineret. Itaque sicubi terrarum est monoceros, haud dubie vivus capitur quandoque, et homini servire cogitur. Et Iobi haec verba frustra citaveris, An vult **REM** servire tibi? quasi his docuerit, hoc animal ab hominum iugo prorsus eximi. Neque enim ibi agitur in genere de omni cultu, sed speciatim de cultu terrae, quod docet series sermonis; An τὸν **REM** sulco alligabis lord tuo? An vallis occabit post te? Itaque his verbis solum eximitur ab arandi necessitate, cui armenta obnoxia sunt. Sic in adagio *Græco*, Ἐλευθερεῖ αἶγες ἀρότρων, Caprae ab aratris liberae, non tamen omnino liberae. Sed, ut jam dicamus, quod res est, quisquis de monocerote fabulam confinxit primus, necesse habuit hoc asserere, eum vivum non posse capi; quia vivus nunquam captus est. Addo etiam, neque mortuus: quia capi non potest, quod nusquam extat. Saltem id certum e *Græcis*, quorum imperium usque ad *Indos* propagatum est, neminem unquam hoc animal ἐξ αὐτοψίας descripsisse. Neque de eo quidquam memorasse leguntur historici celebres, qui in *Alexandri* comitatu vixerunt, et ejus res gestas scripserunt, *Ptolemaeus Lagi* p. 954. filius, *Callisthenes*, *Onesicritus*, *Nicarchus*, *Archelaus*, *Strattis*, et, quorum *Indica* passim citantur, *Aristobulus* et *Clitarchus*: et his pares, aut suppare, qui et ipsi de *Alexandro* scripserunt, *Eumenes Cardianus*, et *Diodorus Erythraeus*, et *Megasthenes*, qui sub *Seleuco Nicator*, apud *Indorum* reges degens, scripsit de rebus *Indicis*. Hoc quoque est certo certius, *Romam* ex *Hyrkania* et *India* advectos fuisse tigres, et ex extremis *Aethiopiae* finibus rhinoceros et camelo-pardales: sed *Romanorum* esse neminem, qui unicornem vel per somnium se vidisse tradiderit. *Arabes* quoque multa quidem de monocerote scribunt, ut supra docuimus, sed tam vana et ridicula, ut illos appareat in meris palpare tenebris. Qualia ista sunt, Hoc nasci ex equi, vel ex cæti cum elephante coitu, et vivere annos septingentos; et in utero matris latere per septennium; et, antequam nascatur, cornu, dentibus robustaque ungula jam esse instructum; et*

per os maternae vulvae pullum caput exerere, ut pascatur ramis arborum; et colli contrario flexu caput habere ad pedes inclinatum; et in cornu dissecto hominum, avium et arborum figuras apparere, ab ipsa natura ad vivum in eo impressas; et monocerotem hoc cornu non solum elephantes transfigere, sed et in sublime attollere, ut olim

• *Pertica suspensor portabat longa maniplos;*

et illorum unum centum circumquaque parasangas devastare ac in solitudinem redigere nec tela in eum quidquam posse, aut reliqua animalia quidquam audere; excepta tamen ave *ruch*, quae dirum animal unguibus tam facile fert in sublime, quam milvus pullum, aut alaudam accipiter. Haec febricitantium esse somnia quis non videt, quibus *Arabes* aperte produnt, de animali vel fabuloso, vel prorsus ignoto se haec scribere? Porro, si vel in *India*, vel in *Nubia*, sit monoceros, non debet ita esse ignotus *Arabibus*, qui cum *Indis* et *Aethiopibus*, abhinc multis saeculis, frequentia habuere commercia. Ut taceam, *Caliphas Arabum* ex *Abbasidarum* familia *Indiae* imperasse, ut ex *Elmacino* ^{b)} constat. Et *Geographum Arabem* in ipsa *Nubia* esse natum, in qua tamen nullos describit monocerotes, sed in remotis *Indiae* insulis. Quid, quod nostra tempora, quibus omnes orbis anguli summo studio peragrati sunt, monocerotes nusquam noverunt? En tibi verba *Boetii*, qui de hoc ipso acriter disputat *Animadversio-nem Sacrarum* libri tertii capite primo! Sane *Garcias* ab *Horto* pluribus annis, quibus in *India* vixit pro-regis medicus, multorumque de indigenis doctorum vi-rorum ac regum quoque amicitia et familiaritate usus, quanquam diligentissimus huiusmodi rerum scrutator, non modo unicornem videre non potuit, sed neque certi quidquam de ipso addiscere: nisi quod nonnullos se convenisse scribit, qui in extre-ma *Africae* ora, exortui hyberno obversa, animal quoddam unicornem se vidiisse af-firmarent. Sed, ut isti vera narraverint, nihil tamen hoc ad decantatum illum monocerotem, cum quo ex ipsorum notis parum omnino commune habet hoc ani-mal, utpote et amphibium, et cornu praeditum duos tantum palmos longo. Et civis meus *Iohannes Hugonis Linschotius*, et ipse quoque rerum naturalium vesti-gator diligentissimus, atque integros duodecim annos commoratus in urbe *Goa* in-ter *Indiae* celeberrimas, et quo undique comportatur quidquid in illis terris rari-est, aut rari, nullum ibi vel *avrovisia*, vel certa fama, unicornem unquam acce-pit: ac proinde eum pro mero figmento habet. Nempe *Itinerarii* sui capite qua-dragesimo septimo, ubi *rhinocerotem* ait a multis pro monocerote haberi, cum nullus adhuc alius monoceros inventus sit, aut cognitus, nisi rumore et pictu-ris. Itaque in *Indiam* aut *Nubiam* se conferentibus, spe videndi monocerotes, idem

^{b)} *Hist. Saracen. lib. 2. cap. 2. pag. 20.*

idem evenit, quod *Luciano*; qui, de populis electriferis ad *Padi* ripas inquirens, risum debuit locorum incolis.

Frustra objicias, duas unicornes in aede *Mecchana* visas a *Vartomano*, cui, p. 935. tanquam viro optimo, fidem haberi jubet *Scaliger* in *Cardamum Exercitatione* ducentesima quinta. Neque enim hae fuerunt veterum monocerotes solidungulae, aut pedibus ἀδιασφάτους, quales asini, et equi, aut elephantes habent; sed bifidae caprarum, aut cervorum modo, quod ille diserte asserit. *Tibiar*, inquit, *habet tenues id animal, eademque graciles admodum hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referentes.* Quod maxime notandum. Nam inde apparet, orygem a *Vartomano* describi, non verum monocerotem⁽³⁾.

Sed neque ad rem faciunt illa cornua, quae in *S. Dionysii Fano Windsorae* in *Anglia*, *Ultrajecti* in *Belgio*, etc. pro monocerotum cornibus asservantur. Neque enim haec sunt quadrupedis cornua, sed ceti dentes. Quod primus aperuit *Bellonius*, et post illum multi confirmarunt. Sed omnium uberrime scriptor ἀνώνυμος, qui anno 1647. insignem *De Gronlandia* tractatum lingua vernacula edidit, *Vir ἀξιοπύκνους*, si se continuisset intra illos fines, nec decertasset in arena non sua, edito de rebus *Theologicis* tractatu, cum ad illa sacra sit prorsus ἀμύκτος. Quod, ut caetera taceam, vel solus libri titulus aperte evincit, in quo *De Prae-Adamitis* scribendum sibi proponit: cum *Moses* diserte neget, ullos fuisse *Prae-Adamitas* Gen. II, 5. etc. *Homo*, inquit, *non erat, qui operaretur terram*, etc. *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terrae*, etc. id est, *Adamum*, ut plane constat ex sequentibus, et ipse ultro agnoscit. Verum enim vero haec sunt alterius loci, nec strictim attingenda, sed accurate examinanda, quod fortasse a nobis fiet, si Deus vitam indulerit. Interim illum ipsum de *Gronlandia* ingenue agnosco, multa me docuisse, quae scitu sunt dignissima: et in his, monocerotum scilicet cornua, quam alibi rara sunt, tam communia esse in regno *Danias*, quo ex *Gronlandia* et *Islandia* deferantur. Ibi enim inter varia monstra maris cetus quidam est *narhual* nomine, quasi νερποχῆτον, aut πτωματοχῆτον dixeris. Ita *Islandi* nominant, quia creditur vesci cadaveribus. Ex hujus porro ceti maxilla superiore dens a sinistra parte prominet, longus aliquot pedes, durus, ita rotundas, ut in conum desinat, superficie in spiras contorta, colore plerumque albo, sed quandoque subfusco; denique cornua, quae dixi, tam exacte referens, ut ovum ovo sit similis. Id se scriptor Anonymus didicisse profitetur a domino *Vormio*, qui ceti illius cranium ipsi exhibuerit.

(3) Cf. supra not. 2. ad Cap. XXVI.

hibnerit cum affixo dentis fragmento, quatuor pedes longo. Et de hoc eodem dente multa habet a pagina sexagesima secunda usque ad paginam nonagesimam quartam, quae legisse non poenitebit. Solum sufficiet addere, quidquid ille scribit ea de re, a viris praestantissimis et fide dignissimis; illo ipso *Vormio* et utroque *Bartholino*, mihi, per *Daniam* iter facienti, plene fuisse confirmatum, ostensam quoque portionem dentis similis, maxillae adhuc iuxtae. Sed et, quod a nemine miror observatum haecenus, in urbe *Holmia*, *Sueciae* metropoli, in regio *καμηλιαρχία*, cujus me ibi degente custos erat vir doctissimus mihiq[ue] amicissimus Dominus *du Fresne*, habetur cranium integrum ceti, quod descriptissimus, non omnino bipedale, cum dente etiam integro, quatuor pedes cum palmo extra maxillam prominente, ambitu in summa parte quinque pollicum, colore eburneo, multis *σπειρηδόν* lineis superficiem ambientibus. Hoc mecum multoties videre nobilissimi juvenes, quos hujus itineris comites habui.

P. 957. Ex his, quae haecenus disputata sunt, cum aequo lectori constet, satis esse, cur merito dubitemus, an vere extet monoceros, hoc est, unicornem animal, quale sub hoc nomine describitur a veteribus: dato tamen, non concessio, in aliquo *Indiae*, aut extremae *Nubiae* angulo, versus *Nili* fluvii fontes, latere monocerotem: saltem nemo est, qui non agnoscat, id non potuisse *Judaeis* esse compertum ante *Solomonis* tempora, qui *Tyriorum* ope primus, instructa classe in mari *Rubro*, *Indiam* attentavit, et *Africam* remotiora. Qui factum igitur, ut non solum *David*, qui pater fuit *Solomonis*, sed et, pluribus ante *Davidem* saeculis, *Job*, et *Balaam*, et *Moses* τῷ *reem* meminerint, si *reem* est *monoceros*? Praeterea, etsi *Saadias*, *Kimchio*, *Pomario*, *Aquinati* et *Judasorum* aliis recentis aevi דָּנִי *reem* sit *monoceros*, tamen in *Prophetarum* et veterum *Hebraeorum* scriptis aliud significasse ex eo constat, quod duo cornua diserte tribuuntur τῷ *reem*. Sic *Deut. XXXIII, 17*. de *Iosepho* Duali numero dicitur וְקַרְנֵי דָּנִי קַרְנֵי רֶעִם, *Et duo cornua reem sunt duo cornua ejus*. Neque dicendum, Duale hic pro Singulari sumi per Numeri enallagen. Sequitur enim, *Hic* (supple *duobus cornibus*) *populos pariter feriet ad fines terrae: haec autem sunt myriades Ephraim, et chiliades Manasse*. Vides, Lector, non solum τῷ *reem* tribui duo cornua, sed et cum his duobus cornibus conferri duas tribus, nempe *Ephraim* et *Manasse*, quae *Iosephum* pro patre habebant. Ut necesse sit, duo cornua praecise intelligi, neque ulla hic esse possit enallage Numeri. Similis est *Davidis* locus *Psal. XXII, 22*. וּמִקַּרְנֵי רִמִּים עֲנִינִי *Et e cornibus raim reemim me audivisti*. Nam et eo loco *cornua* Duali numero nominantur. Neque obstat, quod alibi singulari numero dicit idem propheta, *Et exaltabis ut cornu reem cornu meum*. Neque enim ibi legitur *cornu reem*, sed subintelligitur. *David* enim simpliciter dixit, *Exaltabis cornu meum, ut τῷ reem*, supple *cornu*, vel *cornua*.

cornua. Utrumque enim potest suppleri. Et vero Duale hic suppleant *Hebraei* vetustiores. Sic ad hunc locum *R. Eliezer* capitulo decimo nono, *Extolletur cornu meum ut tū reem.* Quid tū reem? *Altiora sunt cornua ejus, quam bestiae cujuslibet, et ferit cornu tam sinistro, quam dextro.* Et in tractatu *Talmudico Zebachim* (cap. 14. fol. 113. b.) ubi disputant, quid diluvii tempore factum sit de fabuloso *reem*, qui, cum montis instar esset, non potuit in arcam ingredi, קרנו קשר בחיבה, *cornua ejus* (Noë) *alligavit arcae.* Et in margine *Glossa* diserte, רמשי קרנו קשרו לחיבה, *Et duobus cornibus suis alligavit eum ad arcam.* Itaque ex sententia veterum *Hebraeorum*, bicornis fuit דמר *reem*. Unde est, quod *Talmudici*, cum de monocerote agunt, agunt autem in locis plusculis, non appellant דמר *reem*, sed קרש *haras*, nomine decurtato, ut diximus, ex *Gras.* p. 958. eo μονόκερος. Sic *Arabice* monoceros كركند *carcand* vocatur, aut كركدان *carcaddan*. Sed كركم *rim* illis aliud est animal, idem quod *Hebraei* דמר *reem*, vel דמר *reem*.

Argumenta, quae diximus, etiam *rhinocerotem* e Scriptura eliminant: quamvis enim rhinoceros sit verum animal, tamen veteribus *Judaeis* ita fuit ignotum, ut eos non putem uspiam rhinocerotis meminisse. Quin, quod mirere magis, *Arabes* etiam in animalium historiis de rhinocerote alium silent. Nisi, quod in monocerotis descriptione nonnulla inferciunt, quae sumta fuisse patet ex historia rhinocerotis. Puta in elephantem immane odium, et quod ex *India* et interiore *Aethiopia* volunt advehi. Utrobique enim nascitur rhinoceros: in *India* circa *Bengalam*, *Cambajam* et *Patanen*, olim *Perimudam* dictam; et in *Aethiopiae Raptis*, et circa *Raptum Promontorium*. De quo *Arrianus* in *Periplus*. Εμφέρεται δὲ ἀπὸ τῶν τόπων ἐλεφας πλείστος, ὅσων δὲ τῆ Ἀδελιτικῆ, καὶ ῥινόκερος. Rhinoceros igitur jure merito *Pausanias Aethiopicos boves* appellat: *boves* a mole corporis; et *Aethiopicos* ab origine. Neque causa fuit, cur vir doctus eo nomine dicam illi scriberet. Neque probo, quod idem, invicta duo argumenta professus se in eos allaturum, quibus *reem* est *rhinoceros*, horum unum ex eo sumit, quod rhinoceros, utut difficulter dometur, *domitorem tantum*, inquit, *haud in totum respuit*. Etsi enim ex *Iobo* constet, τὸν reem non facile domari, nec ad agriculationem ulla ratione posse inflecti, non tamen inde sequitur, quod vult vir doctus, eum esse prorsus *indomabilem et incircrabilem*, quae illius verba sunt. Sed alterum argumentum, a brevitate cornu sumtum, omnino valet. Neque enim rhinoceroti conveniunt haec *Davidis*, *Exaltabis cornu meum ut tū reem*, supple *cornua*, vel *cornua*. His quippe verbis apparet agi de fera, שקרנו נברחת מאר, *cujus cornua sunt valde celsa*, ut notavit *Aben Ezra*. At contra depressissimum est, tam sitis ratione, quam mollis, cornu rhinocerotis, cui

— — ὀλίγον ὑπὲρ ἀλφειᾶς ῥινός
— Ἀντίλως κέρατα,

ut ex *Oppiano* jam didicimus. Itaque hoc habemus haecenus, τὸν *reem* neque *monocerotem*, neque *rhinocerotem* esse (*). Sed quale tandem sit animal, vel ex Scriptura, vel aliunde exsculpere, hoc opus, hic labor est.

Et *Boottius* quidem ex Scripturae locis, inter se collatis et accurate perpen-
sis, probare conatus est, *reem* esse speciem bovis feri, eumque *urum*. Et pro-
bationem sic instituit. In multis Scripturae locis bos et *reem* simul junguntur
p. 959. ut cognata animalia. Sic *Psal. XXIX, 6. Subfultare fecit eos sicut vitulum*, Li-
banum et Sirjonem, *velut pulchrum reemim. Deut. XXXIII, 17. Decorem habet,*
qualem bovis primogenitus, et cornua, qualia reem. Es. XXXIV, 7. Dejicien-
tur cum ipsis reemim, et boves una cum tauris. Sed, quod ad rem maxime fa-
cit, *David Psalmo vigesimo secundo* queritur, infensissimos hostes undique sibi
imminere, idque sub taurorum, leonum et canum allegoria; *Circumvallaverunt*
me, inquit, *boves praegrandes; tauri Basan cinxerunt me. Os in me diduxe-*
rant leones rapaces et rugientes: circumvallaverunt me canes, etc. Haec versibus
decimo tertio; decimo quarto, et decimo septimo. Postea idem Deum oratis,
ut ab illorum hostium furore se liberet, hanc ipsam allegoriam sic continuat
versibus vigesimo vigesimo primo et vigesimo secundo: *Libera a gladio animamq;*
meam, et a canibus unitam meam: saluum me fac de ore leonum, de cornibus re-
emim exaudi me, id est, *exaudiens erus me*. Quae cum praecedenti querela se
conferas, *reemim* hic dici reperies, qui prius dicti fuerant boves praegrandes
et tauri *Basan*. Inde igitur colligit, *reem* bovis esse aliquod genus, sed quem
ferum,

(4) Michaelis tamen (in *Supplem.*
p. VI. p. 225. seq.), licet ipsi haec videat-
ur sententia verisimillima, דָּמָי modo *ga-*
zellam significare, modo *bubalum ferum*,
nihilominus esse putat, quae pro *rhinocero-*
te dici possint. Sed quae ipse in medium pro-
tulit, nullius, aut exigui sane sunt momenti.
Nituntur enim opinione hac, quae nihil
potest esse incertius, Iobi librum, in quo
דָּמָי tanquam fera maxime indomita de-
scribitur, compositum esse a Mose, unde
facile fieri potuisse concludit, ut vir, in
Africa natus educatusque, inter stupenda
Dei opera mentionem fecerit *rhinocerotis*:
in intimis Africae penetralibus latentis; cu-

jus nomen barbarum forsitan fuerit דָּמָי,
quo ab Africana quadam gente insignitus
esset, ex Africa australi in Aegyptum et ad
Israelitas cum ipsa bellua sit delatum. Sic
ergo esse distinguendum, *Reem*, vocabulum
Hebraicum Arabicumque, *gazellam*, et
vocabulum barbarum Africanumque, bel-
luam indomitam, *rhinocerot m*, significans.
In loco autem *Deut. XXXIII, 17. ubi cor-*
nuum rā דָּמָי mentio fit, cogitandum esse
de *rhinocero*te *bicorni*. — Quae omnia
quam infirmo nitantur fundamento, et
quam arbitrario sint adsumta, quisque, pu-
to, sponte intelliget.

serum, et cornibus insignem, et metuendum esse probent, cum loca jam citata ex *Dent. XXXIII.* et *Psal. XXII.* tum maxime quod habetur *Pf. XCII, u. Extulisti cornu meum tanquam rē reem*, id est, dedisti mihi cornua ingentia et praevalida, qualia sunt cornua *reem*. Itaque *reem* non est veterum *bonasus* (hodie *bubalus*) quia cornua habet in se reflexa, et ad pugnam inutilia, ut notatum est a *Philosopho*: sed vel *bison*, vel *urus*. Potius tamen *urus*: biontem enim, utut asperrimam et ferocissimam belluam, arte humana ita imitescere posse, ut feritatem tandem deponat, docet *Pausanias* in *Phocidis*. At de uris diserte ait *Caesar* libro sexto, *assuescere eos ad homines, et mansuescere, ut parvulos quidem exceptos, posse, quare foveis capti interficiuntur*. Caetera quoque conveniunt. *Is enim*, ut ibi habetur, *sunt magnitudinis paullo infra elephantas, specis, et colore, et figura tauri: magna vis est eorum et magna velocitas: neque homini, neque feras, quam conspexerunt, parcat*. Item, *Amplitudo cornuum, et figura, et species multum a nostrorum cornibus differt*. Quibus similia in *Plinio* et *Solino* legas. His rationibus fretus vir doctus ita concludit, *Dubitandum igitur non est, quin reem fuit uri*.

At ego, licet viri illius doctrinam et ingenium suspiciam, tamen graves habeo causas ab eo hac in parte dissentientem. Primo enim video, in illum, posse id retorqueri, quod eis recte objicit, quibus *reem* est monoceros: *Non esse veris simile, voluisse Moysen, Davidem aliosque prophetas toties verba facere, ac similitudines desumere, ipsumque Deum ad Iobum tantum sermonis insumere de animali incognito in istis terris*. Utut enim, quae de uro traduntur, veriora et certiora sint, tamen eius nomen multo est recentius, et fama longe obscurior, quam fuit monocerotis. De monocerote scripserat *Ctesias* aetate *Artaxerxis Mnemonis*, annis ante *Christum* natum circiter quadringentis. Et fabulam, ex illo haustam, *Graeci, Romani, Hebraei, Syri, Arabes, Aethiopes et Persae* certatim exscripserant atque in majus auxerant. At urum in intimis *Hercyniae* sylvae saltibus delitescentem *Romanorum* nemo noverat ante *Caesarem*. Post quem pauci meminerunt. Et in veterum *Graecorum* scriptis altum de eo silentium. Hinc *Plinius* libri vigesimi octavi capite decimo, *Nec uros, aut bisontes habuerunt Graeci in experimentis*. Et veteris *Glossarii* auctor necesse habuit hanc vocem per periphrasim reddere; *Urus βὸς τετραύρος*. Proinde cum *βὸς ἕξ* bovis uri nomen usurpasset *Gracius Epigrammataris*, posterius non intellexerunt; atque ita corruptum exhibet *Suidas*,

— — — καὶ βόος ἕξ
Ἰσκητὸν χροσὼ καμψανόντι κέρας.

Quod explicant, *Et bovis custodem ornatum auro splendidissimo cornu: cum scribendum esse βόος ἕξ, etc. κέρας, bovis uri cornu, jam alii monuerint. Quam*

quidem objectionem vir doctus ut diluat, multa movet, sed nihil promovet. Agnoscit, neminem extare, qui scribat, Syriam ac Palaestinam boves feros producere. Atque id quidem vere. Proinde Saadiam, cui מריא apud Prophetas est bubalus, aut bos feras, vulgari similis, sed major, *Aben Ezra* in *Amos V*, 22. hac ratione refellit, quod מריא במקומות אלה, in locis illis bos feras nullus est, id est, in *Iudaea* et vicinis regionibus. At (inquit vir doctus) hoc impedire non debet, quo minus olim atque priscis Israelitarum temporibus eos ibi fuisse credamus. Quorsum vero id credamus, nullo fundamento subnixa, cum horum, non jam dico in *Iudaea*, sed in nullo mitiori climate vola nec vestigium appareat, nec apparuerit unquam. Ita harrolari si licet, quorsum is objecit supra, affirmari ab iis, qui de monocerote scripserunt, eum in *India* sola reperiri? Poterat enim reponi pari facilitate, Si *Ctesias* aetate et deinceps monocerotes in sola *India* fuerunt; quidni in *Iudaea*, aut *Syria* fuisse credamus priscis Israelitarum temporibus, quibus scripsere *Iob*, *Moses* et *David*, *Ctesia* longe vetustiores? Ibidem multa congerit, ut probet, non in *Germania* solum et vicinis locis, sed et in *India*, et *Arachotis*, et *Troglodytica* regione uros olim fuisse repositos. Sed, quod illius pace dixero, haec probanda frustra suscepit, cum ad hanc rem nihil faciant. An sequitur, *Iudaeis* uros fuisse notos, si in *India*, aut *Arachotis* fuere? Propior quidem erat *Troglodytica*, sed tamen ante *Solomonem* illis non multum nota. Tamen horum nil quidquam probat. *Oriens*, inquit, eo progignere solebat, scribente *Plinio*, bove fero, uris atque bisontibus refertas fuisse *Indiae* sylvas. *Plinii* verba sunt ubi supra, Nec uros, aut bisontes habuerunt *Graeci* in experimentis, quanquam bove fero refertis *Indiae* sylvis. Quibus verbis bove fero refertas fuisse, asserit *Indiae* sylvas, non tamen uris, aut bisontibus, nisi a genere ad speciem valeat argumentatio; Equus est animal, ergo est homo. Addit, *Aristotelem* *Plinio* subscribere (quasi *Plinius* prior scripserit), cum tradit, *Arachotas* alere boves sylvestres, non quidem bubalos (impediunt enim cornua ἐκπυπτιάζοντα), sed uros et bisontes. Sed et apud *Philosophum* *Historiae* libri secundum capite primo, *Arachossi* illi boves sunt ἐκπυπτιάζοντες, visum aliquantum adunco; quod de uris et bisontibus nemo observat. Et hoc ipsum, quod cornua habent ἐκπυπτιάζοντα, id est, in dorsum resupinata, docet, non esse uros, quos cornibus, in anteriora protensis, pingunt, arborem impetentes, post quam venator latet. Hinc *Solinus*, *Isis*, quos uros dicimus, taurina cornua in tantum modum protenduntur, etc. Et *Gesnerus* pagina 145. Cornibus, arbori insertis (fera), vindictae avida inhaeret, donec insequentium telis saucia concidat. Quipote, si cornua habet in tergum resupinata? Pergit *Bootius*, sed et *Troglodyticam* regionem uros habuisse, colligo ex istis *Diodori* libro tertio, Ἡ πρὸς τὴν μεσόγειαν ἀνατείνουσα, πλήρης ἐστὶν ἐλεφάντων, καὶ ταύρων ἀγρίων, etc. Qua intus recedit, plena est elephantis et tauris sylvestribus, ubi sub tauris sylvestribus, uti aliae eo-

rum

rum species fortassis una comprehendendae, ita uri, non dubito, quin intelligendae sint. Cur vero non dubitas?

Dic aliquem, sodes, dic, Quintiliane, colorem.

De aliis ταύρων ἀγρίων speciebus dubitas. *Fortasse, inquis, etiam alias, etc.* At de uris nullus dubitas; quia e re tua est, ut id pro certo habeatur. Interim fateare necesse est, nihil esse in *Diodoro*, unde appareat, per tauros sylvestres uros intelligi potius, quam quamlibet aliam tauri sylvestris speciem. Quin diversum ab uris genus ianui, suadet climatum diversitas. Cum enim *Hercynia* sylva, in qua procreantur uri, paene sit ad extremum septentrionem, *Troglody-* p. 961. *tas*, ubi hi tauri, inter *Tropicor* sedem habent fervidissimam. Sed, ne conjectandi sit locus, jam ex aliis discere, qui sunt tauri *Troglodytici*. *Strabo* libro decimo sexto, ubi de *Troglodytarum* feris ex *Artemidoro*, Ταῦροι δ' εἰσὶν ἄγριοι, καὶ σαρκοφάγοι, μὲντοι ποτὶ τοῖς παρ' ἡμῶν ὑπερβεβλημένοι, καὶ ταχέως, πρὸς τὴν χροάν. Tauri sunt sylvestres et carne vescentes, nostros magnitudinis et celeritatis longe superantes, colore rufi. Itaque uri non sunt, quos ne tu quidem σαρκοφάγος esse dixeris. Sed, ut res sit certior, *Agatharchidem* audi, hos ipsos tauros multo uberius describentem, libri quinti capite trigesimo nono: *Quoniam, inquit, quae dicta sunt, maxime ferum et indomitum est taurorum carni vororum genus. Quod magnitudinis quidem domestitos superat, et celeritate praestat, et eximie rufum est. Os ad aures usque diductum est. Oculi glauco colore plus rutilant, quam in leone. Cornua alias ut aures movent, sed in pugna firmiter sistit. Pitorum seriem inversam habet, contra quam reliqua animalia. Sequitur, illum aggredi et venari bestias validissimas, et gregibus maxime esse infestum. Neque aperto Marte subigi, quia lancea et telis non est vulnerabilis: sed in fossam si incidat, aut sinu dolo capiatur, praes animi ferocia cito suffocari. Proinde a Troglodytis illi tribui leonis fortitudinem, equi pernicitatem, tauri robur et vim ferro cedere nesciam. Eadem in *Aeliano* reperire est, verbis nonnihil mutatis, libri decimi septimi capite quadragesimo quinto. Sed et praeterea haec transcripsit *Plinius* libri octavi capite vigesimo primo. *Solinus* quoque, quamvis hos boves ex *Aethiopia* in *Indiam* transferat perperam: quae cum uri descriptione quisquis conferet, videbit, illum ab his tauris differre δις διὰ πρῶτον. Itaque non constat hactenus, uros alibi fuisse, quam in *Hercynia* sylva, aut locis parum remotis. Unde *Mosis* aevo *Iudaeis* innotuisse nemo sibi perfraserit. *Mosem* igitur, *Iobum* et *Balaamum* voce *דָּוָן* recte necesse est aliud significasse.*

Præterea cum *Bootius* urum bisonti ea solum de causa praefereat, quod, cum bisontis arte humana cicuretur, et feritatem exuat, uros mansuescere nesciat, et indomitae sit feritatis: hoc saltem debuerat certa probatione niti. Atqui

sunt. Silius Italicus libri decimi tertii versu 115. de fabulosa *Capuae* cerva, quam mille annis vixisse fingit:

*Cerva fuit raro terris spectata colore,
Quae candore nives, candore anteciret olores.*

Nam color ille etiam in cervis quandoque est observatus, quanquam raro admodum. *Philosophus* in libro *De coloribus*, Καὶ λευκὸς δὴ ποτὲ πίθηκε καὶ ἔλαφος, καὶ ἄρκτος. Etiam albus quandoque visus est et cervus, et ursus. Contra *Latinus* interpretes, Aliquando etiam niger visus est cervus et ursus; quasi legerit μέλας. Sed vera et necessaria est lectio, quam nostri codices exhibent. Nam ibi pluribus disputat *Philosophus*, qua de causa pili animalium albescant, aut canescant. Et ex eo *Plinius*, ubi de cervis, libri octavi capite trigesimo secundo: *Fiunt aliquando et candido colore.* Quod quamvis raro contingat, non tamen est sine exemplo. Cervam enim *Sertorii* candidam fuisse scribunt veteres magno consensu. *Gellius* libri decimi quinti capite vigesimo secundo, *Cerva alba eximia pulchritudinis et vivacissimae celeritatis, a Lusitano ei quodam dono data est.* *Plutarchus* in *Sertorio Spanum* vocat illum hominem, et eum novitate coloris obstupuisse narrat, quia tota erat alba: Ἐκπλαγείης (Ἐπάνης) τῇ καίνότητι τῆς χροῆς, λευκὴ γάρ ἦν πᾶσα. *Polyaenus* quoque libro octavo, Σεργώριος ἐν Ἰβηρίᾳ νεβρόν ἐλάφης λευκῆς παρὰ νυμφῶν δῶρον λαβάν. Cum in Hispania *Sertorius* cervae candidae hinnulam a venatoribus dono accepisset. *Plinius* ubi supra, *Fiunt aliquando et candido colore, qualem fuisse traditur Q. Sertorii cervam.* *Pausanias* etiam in *Arcadicis* Romae se non sine admiratione vidisse testatur albos cervos, sed non rogasse, unde essent advecti. Et *Philostriatus* libro tertio *Apollonius* et comites prope *Paracam*, *Indias* urbem, pastorem viderunt, qui albarum cervarum gregem pascebat. Quin posteriore saeculo ad *Gesnerum* ex *Polonia* scribebat *Antonius Schenebergerus*: *Hic Bacchanalibus allata est Cracoviam cerva tota alba.* Sed pleraque haec nihil ad nostras easpreas. Nam in his terris si cervae, damae aut rupi-caprae quandoque albae sunt, non est is color toti speciei communis, sed uni, aut alteri individuo peculiaris. Quod evenit certis de causis, quae non sunt huius loci. At *Arabice* *البيضاء* rim est caprae species, quae semper albet, nec solum albet, sed et candicat. Hoc enim sibi vo-

p. 964. lunt, cum illi tribuunt *البيضاء البيضاء* sinceram albedinem. Eidem hoc proprium est, quod in arenis vivit, quibus scaterere notum est *Arabiae* solitudines. Unde hoc animal colligas maxime esse solitarium. Et mirari subiret, qui fiat, ut capreae, in illis arenis degentes, prae caeteris pinguescant, nisi scirem, illas arenas non esse prorsus infoecundas, et in iis multa pullulare, quibus capreae maxime gaudeant. Quod fortasse dabitur docere accuratius in tractatu peculiari *De Sacrae Scripturas Plantis*. Interim hic sufficiat haec paucula proferre.

proferre ex *Bellonii Observationibus*, libri secundi capite quinquagesimo nono: *In ora Rubri maris arbusculum reperimus illi similem, quod rhannus altera dicitur, foliis densis, falsis, subalbis, etc. Et in arena caprearum, quas gazellas appellant, vestigia cordis figura apparebant. Eas nimirum ex montibus proximis descendebant, ut biberent ex fontibus amaris, quos descripsimus, et ex illo arbusculo vescerentur. Quid, quod ipsae arenae sunt ipsis pro condimento? Gesnerus de rupi-capris, Conveniunt saepe circa petras quasdam arenosas, et arenam inde lingunt, ut villatica pecora salem, quo linguae pituitatem defricent, et excitent appetitum. De his capreis apud Arabes vix aliud mihi occurrit, nisi quod, cum capite sursum elato arrectisque auribus adsunt, id Arabice dicitur أوفد. Sic in Giamhari, أوفد الریم Extulit rim caput suum erexitque aures. Et ipsa actio أوفد rim, caput sic efferentis, et aures arrigentis, vocatur in Alcamus أيفاد الریم. Sive sit is naturalis hujus capreae status, aut prae alacritate id faciat. Quo pertinere, quod רעם reem vocatur, vero non est absimile, Quippe רעם ram est extolli. Et Aleph in medio quandoque inseritur. Sic Zachar. XIV, 10, ורממה, Et exaltata est. Prov. XXIV, 7, רממה, Aliqua sunt stulto sapientias, Inde igitur רממה capreae, quae solent ita erigi. Quod et רמים scribitur absque Aleph medio: ut Psal. XXII, 22. item Psal. LXXVIII, 69. ut multi volunt. In Ioho autem Aleph in Iod mutatum, quomodo apud Arabes, qui ريم rim scribunt. Sed Iod habet Hamza adscriptum, ut scias, mediam Radicalem esse Elif. Eodem refer Chaldaicum et Syrum ܪܝܡ, vel ܪܝܡܐ, quod non solum occurrit pro רעם reem, sed et pro רישון difson, Deut. XIV, 5. apud Syrum et Chaldaeos paraphrastas. Quos cum Hebraeo si conferas in Syro et Onkeloso רימא rema, et in Jonathane רימאן remanin, respondere reperies Hebraeo רישון difson, quod vel capreae est genus, vel animal, illi congener. Grassi et Vulgatus explicant pygargum; Iunius, strepsicorotom; Pagninus, damam; Genevenses, caprsolum. Sed hi, quos diximus, רימא, et רימאן, quasi רישון difson sit idem, quod רעם reem. Nec futile conjectura. Nam Hebraicum רישון difson, nomen pinguedinem; et רישון difson, verbum pinguescere sonat. Itaque visum est, רישון difson animal a pinguedine dici, et synonymum esse רעם reem, quo significari Arabes docent capreas genus pinguisimum.*

Supereff, ut probem, Hebraeis quoque רעם reem esse capreae genus. Et vero jam probavi. Nam illi duo interpretes, qui allati sunt, Jonathan, inquam, et Onkelos, lingua Chaldaei, genere Iudaei erant. Sed nova his argumenta, ex Talmudo petita, libet addere, ut res sit confirmatio. In Bava Bathra (cap. 5, fol. 73, b.) inter multa portentosa mendacia dicit quidam Rabbi, רמי לי מורוולא, בי יומי דרמי כדר תבדו ודר תבדו כסמ. דמי מרבה סרס. Visus est mihi bimulus.

primis est observandum, late patere *capreae* nomen, atque extendi ad damas platycerotes. Ideo libro secundo *Dioscoridis* in capite *De coagulo*, pro verbis, καὶ δορκάδος, καὶ πλατυκέρωτος, *Gesnerus* legendum contendit, καὶ δορκάδος τῆς πλατυκέρωτος. Quomodo etiam sumunt plerique interpretes, ut *Ruellius* et *Marcellus*: quorum ille reddidit, *Capreae lati-cornis*; hic, *capreae, quam a latitudine cornuum platycerota dicunt*. Et *Hermolaus* legit in suo exemplari δορκάδος τε πλατυκέρωτος. Sic *Varronis* corrupta verba *Rusticorum* libri secundi capite primo *Caprarum*, quas latine *rotas* appellant, idem *Hermolaus* sic restituit: *Caprearum*, quas *platycerotas* appellant. Proinde *Gesnerus* in *Caprea* pagina 299. *Unum* dorcadis nomen utrisque commune est: idque merito, cum aliud nihil, quod sciam, differant, quam cornuum specie, quae capreis, simpliciter dictis, teretia, alteris lata sunt: et praeterea magnitudine; platyceros enim major est. Pari ratione potest *Hebraeorum* דנר *reem*, vel דרם *rem*, et ريم *rim* *Arabum*, in caprearum censu sic esse, ut statuta tamen sit major, quam vulgaribus capreis, et ad cervorum molem accedat. Quin omnes *Arabum* capreas, quas *gazellas* barbari vocant, nostris esse proceriores, plerique credunt. Proinde voces دسابي *dsabi*, et غزال *gazal*, cum capream significant, multi *Arabice* doctissimi non solum *damam*, sed et *cervum* interpretantur. Quod in *Gigaeio* observavi locis, ut puto, minimum quinquaginta. Et *Pf. CHII, 19.* quod in *Arabe* habetur montes excelsos esse للغزال *gazellis*, *Gabriel Sionita* reddidit *cervis*; non ita redditurus, nisi observasset, *gazellas*, seu *capreas* in illis locis esse *cervis* magnitudine vel pares, vel suppare. Sed et inter *Arabiae* *gazellas* ريم *rim*, ut pinguedine, ita etiam statura eminere valde verisimile est. Atque huc pertinere *Balaami* oraculum de *Israële*, ותרממו דם לו, *Illi* populo sunt *elationes* רג *reem*, id est, quales sunt *elationes* רג *reem*. Quasi praedixisset, fore, ut tam emereret ille populus inter reliquos populos, quam eminet

p. 967. *reem* inter reliqua caprearum genera. Nisi quis id referre malit ad id, quod *Arabes* observant, ut supra notavimus, huic animali peculiare esse, ut caput et aures multum erigat, et propria voce id appellari أيقان الريم *elationem*, aut *eminentiam* رگ *rim*. Quo exemplo populus *Israel*, antea jacens, et sub *Aegyptiorum* servitute oppressus, sed tum in libertatem a Deo assertus, ut ibidem legitur, respirare coeperat et sese attollere, tanquam in sublimem gradum paullo post evchendus. His positis, facile solvetur objectio sequens, ex *Iobi* loco desumpta. Quidni enim cervus, aut dama, aut animal congener, parisque molis, vel supparis, posset ad aratrum adhiberi, nisi obstarat infita feritas, quo minus hominum iugo hac in parte se submitteret? Nec debet simpliciter accipi, quod asserit Sacer Scriptor, robur illi magnum esse, quasi virtute, aut robore inter reliquas feras multum emineat, sed relative ad id, de quo agitur,

tar, ut solum significetur, illi abunde esse virium, ut hanc operam homini praestet.

Cornua quod attinet, audi; quomodo illa describat *Gesnerus* ex *Alberto*, qui sermone fuit imperitus, non scientia; et, cum illo saeculo vixerit, quo literae *Arabicae* florebant multo magis, quam *Graecae*, aut *Latinae*, ab *Arabibus* multa didicit, ex quibus conflavit maguam partem vasti operis *De animalibus*. Ex illo igitur ita *Gesnerus* pag. 306. *Est et sui generis Avicennae algazal, quam Albertus damam nominat libro vigesimo secundo his verbis: „Dama bestia est magnitudinis capreae, figurae et pili. Sicut cervus cornua habens, sed plana, longa et acuta. Est autem cursu velox, vita provida, cornu petita in adversas sibi bestias. Arabice vocatur algazel“. Vides lector, algazelem, cujus species est reem, longa habere et acuta cornua, quibus adversas bestias ferit. Unde facile solvetur, quidquid fuerat objectum de cornibus τῷ reem. Nam, si longa sunt, merito dixit *David*, *Attolles cornu meum ut τῷ reem*: si acuta, et iis si feriat adversas feras, merito dixit *Moses* de *Iosepho*, *Cornua reem sunt cornua ejus, quibus feriet populos*; et rursus *David*, *a cornibus τῶν reemim exaudies me*. Quamvis apud nos damae et capreae sint animal pavidum et fugax, non necesse est, ut ubique terrarum sic se habeant. Ut hominum pro variis locis, ita etiam ferarum sunt alii mores. Capream in *Segeftana* et *Bulgaria* describi notavimus ⁹), *sui unicum est in fronte cornu, ونسطح به جميع* *والحيوان فلا يغلبها شيء* et illo impetit omnia animalia: neque ullum est, a quo superetur. Ita *Abugian Attaugidacus*. Et de eadem *Eustathius*, *Ζῷον ἐστὶ μικρὸν, ὁμοίον ἐρίφω δειμύτατον σφιδέα*. *Parvum est animal, hoedo simile, sed longe asperrius*. Neque minus mira sunt, quae de ovibus et capris refert *Oppianus Cynegeticōn* libri secundi versu 326.*

Λιγὼν δ' αὖτε πέλει προβάτων τε πανάγρια Φῦλα,
Οὐ πολλὰν τέτων οἶον λασίων τε χιμαίρων
Μείζονες, ἀλλὰ θέεν κραπνοὶ, θανατοὶ τε μάχεσθαι

Caprarum rursus oviumque sunt admodum fera saecula, non multo hisce (nostris) ovibus hirsutisque capris majores, sed ad currendum pernices, validaeque ad pugnandum. Et paullo post in pugnam ruentes ita describit;

Πολᾶκι δ' ὁρμηθέντες ἐνὶ ζυλόχοισιν ἔθηκαν
Καὶ σῆας αἰθυκτῆρας ἐπὶ χθονὸς ἀσπαίροντας.
Εἰς δ' ὅτ' ἀλλήλοισιν ἐναντίον αἴξαντες
Μάρανται· κρατερές δὲ πρὸς αἰθέρα δῶπος ἰκάνει.

Υ y 3

Οὐδὲ τ'

c) Cap. 26. pag. 339.

Οὐδὲ τ' ἀλευάδαι. Θέμις ἐπλετο θήϊον αὐτοῖς.
Νίκη δ' ἀδελχοῖς. Φορέεν ἀτίνακτος ἀνάγκη,
Ἥδ' ἐνέκων κείδαι. τῶν σφισὶ νέκος ἔραρεν.

*Saepe autem, impetu facto, in sylvis prostraverunt etiam apros violentos, in ter-
p. 968. ra palpitantes. Quandoque etiam in sese invicem ex adverso irruentes certant: in-
gens vero ad coelum fragor penetrat. Neque licet ipsis hostem evitare: sed victo-
riam ut alteruter obtineat, inconcussa est necessitas, aut mortuus jaceat. Talis in-
ter ipsos oritur contentio. Quale est, quod de damis narrat Martialis libri quinti
Epigrammate 55.*

*Frontibus adversis molles concurrere damas
Vidimus, et fati sorte jacere pari.*

Et Epigrammate septuagesimo quarto ejusdem libri,

*Aspicias imbelles tentent quam fortia damas
Praelia? tam timidis quanta sit ira feris?
In mortem parvis concurrere frontibus audent.
Vis, Caesar, damis parcere, mitte canes.*

*Quasi plus periculi ipsae sibi mutuo creent, quam canes infestissimi. Neque res
potest esse suspecta, cum in hominum oculis Romae facta sit in pleno Amphit-
heatro. Sed et in caprillo genere notissima est virtus orygis, de quo idem
poeta libri decimi tertii Epigrammate 95.*

*Matutinarum non ultima praeda ferarum,
Saevus oryx, constat quot mihi morte canum?*

*Vult, in matutinis spectaculis multos canes ab oryge fuisse caesos et interemtos,
eumque ideo saevum appellat. Sed Oppianus rem explicat multo uberius, et
quasi ob oculos ponit libri secundi Cynegeticōν versu 445.*

*Ἐστὶ δὲ τις δρυμοῖσι παρέστιος, ὀξύκερος θήρ,
Ἀγρόθυμος ὄρυξ, κρυερός θήγεσσι μάλιστ'.*

*(Est porro quaedam saltibus familiaris, acuto cornu fera, saevus oryx, feris ma-
xime horrendus. Ita exorsus colorem illi lacteum tribuit, dorsum pingue, acu-
ta et alta cornua, funesta, nigra, aere, ferro et saxo duriora: unde ad ani-
mum transiens, illum ita describit:*

*Θυμός δ' αὐτ' ὀρύγεσσιν ὑπερφίαιλος, καὶ ἀπηγής.
Οὔτε γὰρ εὐρίνοιο κυνὸς τρεμέσιν ὕλαγμα.
Οὐ σὺες ἀγροῦλοιο παρὰ σκοπέλοισι φεύαγμα.
Οὐδὲ μὲν ἔταυρος κρατερόν μιν κήμα φέβοντα.
Πορδαλίων δ' ἔγῃεν ἀμειδέα πεφρίκασιν.*

Οὐδὲ

Οὐδὲ αὐτῇ φεύγουσι μέγα βρύχημα λέοντος.
Οὐδὲ βροτῶν ἀλέγεσιν ἀναιδέεσσι νόοιο
Πολλὰκι δ' ἐν κρυμνοῖσιν ἀπέφθιτο κατερεὶς ἀνὴρ
Θηρητῆρ, ὀρύγεσσι δαφοινοῖς ἀντιβολήσας.

Quae nos Latinis versibus totidem jam olim ita expressimus,

*Mens orygem intrepida est, animusque ad praelia natus.
Nam neque terret eos canis allatrantis hiatus:
Nec scopulos metunt apro frendente sonantes:
Sed neque cum taurus grave mugit ore minaci:
Aut trucibus pardi sylvas ululatibus implent:
Nec fugiunt, postquam accensa leo rugit ira.
Non homines, tanta est animi fiducia, curant.
Saepe etiam genus acre orygem telo impetere ausus.
Robustus venator obit, de rupe volutus.*

Ende pugnae genus graphice depingit his verbis,

Ὅπποτε δ' ἀθρήσειν ὄρυξ κρατερόφρονος θήρας,
Ἡ σὺν χαυλιδόντ', ἡ καεχαρείδοντα λέοντα,
Ἡ κρυφῶν ἄρκτων ὁλοὸν θράσος, αὐτίκ' αἶψ'
Νευσάζει κεφαλὴν τε, μέτωπά τε πᾶμπαν ἐρείδει
Τεινόμενος, πῆξας τε παρὰ χθονὶ πικρὰ βέλεμνα,
Ἐσσύμενον μίμνει. τὸν δ' ὤλεσε κρατὶς ἐρωῇ.

Ubi autem conspexit oryx intrepidam feram, aut exertis aprum, aut acutis dentibus leonem, aut horrendorum urforum perniciosam audaciam, mox ad terram caput inclinat, faciemque extensam prorsus defigit, fixisque in terram amaris telis, irrudentem exspectat. Illum autem interimmit capitis impetu. Scripsi κρατὶς ἐρωῇ, capitis impetu, pro γαστρός ἐρωῇ ventris impetu; quod nihil ad rem: ut neque alia lectio, quam e margine, ubi erat olim, in textum inferuerunt,

— — τὸν δ' ὤλεσε πρῶτος ἐναίρων,

Illum interimmit primus spolians. Iam, si quaeras, quomodo id fiat, ut irrudentem feram oryx capitis impetu interimat, sequentia planius docebunt.

Δόχημα γὰρ κλινὰς βαίνει κρέοντα μέτωπα,
Τένχεσιν ὀξύτεροις δεδοκημένος ἔμπεσε θηρί.
Αὐτὰρ ὄγ' ἐκ ἀλέγεσσι. κατὰ δ' ἄσχετον ἰθὺς ὀρέει,
Ὅξέσι πεφρικῶς συνεσθόμενος σκοπέλοισιν.

p. 969.

Obliqua enim cornutam frontem paulatim inclinans, armis acutis observans in feram irruit. Nihil curat scilicet; sed ex adversa irruentem, acutis

acutis rigens, et firmatus scopulis. Nempe, inquit, ut fortis venator leonem irruentem, venabulo exceptum, transigit:

Ὡς ὄρυγες μίμνεσιν ἐπισυμένεες τότε θῆρας,
 Αὐτοφόνες, σφετέρῃσιν αἰταθάλῃσι δαμέντας
 ῥῆα γὰρ ἐν ζένοισιν ὀλιθαίνουσιν ἀκωκαί.

Ita oryges feras sustinent tunc irruentes, suas caedis auctores, et propria temeritate domitas. Facile enim in pectora penetrant cuspides. Reliqua ibi videat, qui harum rerum curiosus est. Vereor enim, ne lectori taediola sit tam longa digressio: quamvis non frustra haec exscribamus. *Hebrasos* enim suspicor nomine *ONT reem*, praeter capreae genus candidae et pinguis, quam ex *Arabibus* descripsimus, insuper hoc animal significasse, quia illi est simillimum. Primo enim, oryges in genere capreis fuisse similes, in confesso est. *Hesychius* enim ita confert, Ὀρυξ· ζῷον τι τετράπουν, δορκάδε κατὰ τὴν χροίαν παραπλήσιον· *Oryx, animal quoddam quadrupes, capreae colore simile.* Et in caprarum sylvestrium genere ponit *Plinius* libri octavi capite quinquagesimo tertio: *Capras*, inquit, in plurimas similitudines transfigurantur. *Sunt caprae, sunt rupi-caprae, sunt ibices, etc. Sunt et oryges.* Et disertè Albertus, *Oryx bestia est capreae similis, etc.* Ut de *Hellonio* taceam, cui oryges cum *Arabum gazellis* sunt idem animal. Secundo, *ONT reem*, proprie dictus, id est, *rim Arabum*, est candidissimus. Ita etiam *oryx Oppiani*,

Τὸ δ' ἦτοι χροὴ μὲν αὐτὴν εἰαρηνοῖο γάλακτος,
 Μέναις ἀμφὶ πρόσωπα μελανομένῃσι παρειᾷς
 Nigricat huic facies, reliquo sed corpore qualis
 Verno in lacte color, candore notabilis ipso est.

Tertio, *rim* pinguescit admodum, et saginae ratione dicitur esse caprearum ovīs: ita de oryge addit *Oppianus*,

Διπλὰ δ' οἱ μετόπιθε μετάφρενα πλοῦα δημῶ,
 Illi spina duplex multa est distenta sagina.

Quarto, longa et acuta cornua, quae *Arabum gazellis* descripsimus, etiam habet oryx. Idem *Oppianus*,

Ὅξῃαι κεράων δὲ μετῴρον ἀντέλῃσιν
 Λίχμαι, πευκεδανῇ, μελανόχροον εἶδος ἔχουσαι
 Καὶ χαλκῇ θηκτοῖο, σιδήρεα τε κρυεροῖο,
 Πέτρῃ τ' ὀκρυόεντος ἀρειότεραι πεφύκασιν.

*In sublime super frontem consurgit acuta
 Cuspide mortiferum cornu: color ater, et illi*

Duritie

*Durities invicta, rigorque est, qualis in aere,
Aut silice, aut ferro, vano quod tunditur ictu.*

Proinde *Simi Aethiopes* orygem cornibus pugnabant, ut alii gladiis ferreis. *Agatharchides* capite vigesimo sexto, ubi de *Struthophagis*: Πολεμῆμενοι δὲ ὑπὸ τῶν Σιμῶν· ἔτοι τοῖς τῶν ὀρύγων κέρασιν ὅπλοις χρώμενοι μεγάλοις, καὶ τμητικοῖς ἔσι· *Illis bella inferunt Simi; qui pro telis utuntur orygem cornibus, quas grandia sunt, et ad incidendum peracuta.* Fallitur itaque *Diodorus* libri tertii pagina 113. ubi pro *Simis Struthophagos* orygem cornibus instruit. Verba sunt: Ὑπὸ δὲ τῶν Σιμῶν ὀνομαζομένων Αἰθίοπων πολεμῆμενοι οἱ Στρεβοφάγοι, διακινδυνεύουσι πρὸς τὰς ἐπιτιθεμένους, ὅπλοις ἀμυντηρίοις χρώμενοι τοῖς τῶν ὀρύγων κέρασι. *Ab iis autem Aethiopibus, qui Simi dicuntur, bello impetiti Struthophagi, in irruentes Simos, non aliis ad vim propulsandam armis instructi, dimicant, quam cornibus orygem.* Fallitur etiam *Strabo* libro decimo sexto, ubi pro *Simis Silos* vocat, nisi sit scribarum mendum: Πολεμῆσι δὲ τέτοις; inquit; οἱ Σίλοι καλούμενοι Αἰθίοπες, κέρασιν ὀρύγων ὅπλοις χρώμενοι. Cum iis bellum gerunt, qui Sili dicuntur Aethiopes, orygem cornibus pro armis us. Porro *Simi* illi *Struthophagis* vicini sunt *Auxumitas*, ut quidem puto: quia, praeter locorum situm in *Ptolemaeo*, suadet id συνωνυμία. Nam *Auxume Arabice* est *خاشوم* *chasum*. Ita vocat totus *Oriens*. Hispani *Chazumo* scribunt. Et incolae *ῥαζωμη*. *Arabice* *خشوميون*. Quo nomine vel *nas* simitas significatur, vel vitium illi proximum, nempe cum odoratu caret nasus, propter fractam, aut depressam in summo naso cartilaginem. Quo vitio qui laborat, *gallice* dicitur *punais*. Quod cum simis saepe accidat, *Graeci* vetustiores pro *Chaschumiis* Σιμῆς, id est, *Simos* appellaverunt. His igitur *Simis* arma fuere cornua orygem, quibus refertam esse regionem, testantur *Agatharchides* et *Diodorus*. Horum cornuum durities cum tanta sit, fabulosum esse puto, quod *Commodus* scribit *Lampridius* virium ad conficiendas feras tantarum fuisse, ut orygis cornu hasta transniferit. Ab hoc cornu ipsum animal *Graeci* ὀρυγα dixerunt, et *Latini* *subulonem*, vel contracte *sublonem*, tanquam a *Subula*. Glossae, *Sublonas*, ὀρυγες, θήλια, ἐργαλία τε (pro quo legendum *Casaubonus* recte monet, ὀρυγες, θηρία, ἐργαλεία τε) ferae, et artificum instrumenta, nempe fossoria. Nam ὀρυξ proprie dicitur *Graecis* instrumentum fossorium acutum, quo terra eruitur et lapides fodiuntur. *Oppopa ὀρυξ* exponitur in *Glossis*, vel *urru-pā*, cujus usus in lapidicinis apud *Plautum*. *Hesychius* ὀρυγα exponit λαοξοικὸν σκεῦος, ἢ σκαφίς εἶδος, instrumentum scilicet ferreum acutum, quo lapides primo rudimento punguntur prius quam poliantur. *Subulas* quoque *Latini* appellaverunt, unde *subulis impositi lapides* apud auctores *De limitibus*. Haec pluribus *Salmasius* in *Solinum* pagina 223. Ex quibus constat, *orygem* et *subulonem*

BOCHARTI Hieroz. Tom. II.

Lz

nem

nam dictum fuisse hoc animal; quia cornu habet instar subulae, aut instar τῦ ὄρυγος, sive fossorum, sive lapicidarum. Ita Chaldaicum et Syrum דנר (quod alii capream reddunt, alii pygargum, alii alcen, alii τάρανδον, alii ibicem, alii orygem, alii damam, alii hircum sylvestrem, alii camelo-pardalim, et quid non?) videtur esse oryx, quia פנר, et contracte פנ, est transfigere. Inde igitur פנר, et contracte פנ, est animal, quod cornu suo fodit et figit. Veram esse hanc conjecturam, patet ex Samaritana paraphrasi, in qua pro Chaldaeo פנר plene scribitur פנר דנר Deut. XIV, 5. quasi transfixorem dixeris. Cum igitur probaverim hactenus, Oppiani orygem colore pili, pinguedine et cornibus τῦ reem esse similem, puto, Hebrasos nomen reem, quo capreae genus nominant, etiam illi orygi indidisse, atque huic magis proprie convenire, quae de robore et ferocia τῦ reem in Scriptura dicuntur. Hanc enim orygis esse naturam, abunde docent, quae ex Martiali et Oppiano adduximus. Sed et plerumque major fuit statura orygis, quem dicit Herodotus ad bovis magnitudinem accedere. Et Oppianus rhinocerotem illo non esse multo majorem. Sic plana erunt omnia, quae de דנר reem tradunt Sacri Scriptores. Et patebit insuper, cur Graeci interpretes דנר μονοκέρωτα reddiderint: quia nimirum ὄρυξ quandoque est unicornis, ut ex Aristotele et Plinio constat. Frustra orygem objeceris nonnullam quam cicurari. Et in Ptolemaei pompa apud Callixenum Rhodium ^{d)} orygem fuisse bigas. Et in Horo Apolline ^{e)} veteres Aegypti reges describi ἐπιμαθισσάνας τέτρω τῷ ζώῳ. Neque enim Iobus absolute negat, דנר reem posse cicurari, sed ita cicurari negat, ut aratro inferviat. Et, cicuretur licet, natura sua tamen valde ferus est. Unde Martiali saevus oryx. Et Oppiano ἀγριόθυμος ὄρυξ, et

Θυμὸς δ' αὐτ' ὀρύγεσσιν ὑπερφίαλος, καὶ ἀπηνής.

At oryx, inquires, peregrinum est animal, aequae ac urus et rhinoceros. Herodotus enim libro quarto oryges censet in iis animalibus, quae ad Tritonis fluminis ortum in Africa procreantur. Et Plinius libri decimi capite septuagesimo tertio, Orygem, perpetuo sitientem, Africae generant, etc. Et paullo post, Getuli latrones eo durant auxilio, repertus in corpore eorum saluberrimi liquoris vesicis. Unde Iuvenalis Satyra undecima,

— — — — et Getulus oryx.

Alii orygem Aethiopiae interiori adscribunt, ut Agnatharchides ^{f)}, Strabo ^{g)}, Diodorus ^{h)}, Heliodorus ⁱ⁾. Fateor, sed et oryx Aegyptium fuit animal, aut Aegyptiis notissimum. Plinius libri secundi capite quadragesimo, Orygem appellat

^{d)} Athen. lib. 5.

^{e)} Horus lib. 1. cap. 46.

^{f)} Cap. 26.

^{g)} Lib. 16.

^{h)} Lib. 3.

ⁱ⁾ Lib. 10.

pellat Aegyptus feram, quam in exortu ejus (Caniculae) contra stare et contumaci tradit, ac velut adorare cum sternuerit. Aelianus Historiae libri septinii capite octavo, Αἰγυπτίων ἀκούω λεγόντων τὸν ὄρυγα συνιέναι τὴν τῷ Σείριε ἐπιτολὴν πρῶτον, καὶ μαρτυρεῖσθαι τῷ πταρμῷ αὐτόν· Aegyptios audivi asserentes, orygem Caniculae ortum primum animadvertere, et sternutamento testari. Plutarchus quoque in libro *Ultra anim.* Aegyptios tradit μυθολογεῖν περὶ τῷ ὄρυγος ὡς Φωνὴν ἀφιέντος, ἡμέρας ἐκείνης, καὶ ὥρας, ἧς ἐπιτέλλετο τὸ ὄστρον, ὃ Σοῦθην αὐτοὶ, Κύναι δὲ, καὶ Σείριον ἡμεῖς καλεῖμεν· fabulari de oryge, illum vocem emitte, quo die et hora oritur illud astrum, quod ipsi Sothim, nos Canem et Sirium appellamus. Rursus Aelianus libri decimi capite vigesimo octavo, Ἀποστραφεὶς πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν τῷ Ἡλίῳ, τὰ περιττὰ τῆς ἐαυτοῦ τροφῆς ἐκδιδοῦν, φασὶν Αἰγύπτιοι· Ad orientem solem conversus, alimenti superfluum (id est, excrementa) excernit, et ajunt Aegyptii. Unde est, quod Serapidie, id est, Solis sacerdotibus maxime erat odiosus. Et in Hori Hieroglyphicis libri primi capite quadragesimo sexto ἀκαθαρσίαν, impuritatem oryge significari legas; quia, oriente luna, ἀτενίζων εἰς τὴν Θεὸν κραυγὴν ποιῆται, Deam inuentis oculis contuens clamorem edit, ac si eam execraretur. Et, terram prioribus pedibus suffodiens, ζωγραφεῖ ἐαυτὴ ταῖς κόρας, ὥσπερ ἀγανακτῶν, καὶ μὴ βαλόμενος ἰδεῖν τὴν τῷ Θεῷ ἀνατολὴν, πinguat pupillas suas tanquam indignabundus, nec Deae exortum videre volens. Quod cum sit absurdum, pro ζωγραφεῖ fortasse legendum ἀσφαῖ, abscondit pupillas suas, oculos claudendo, vel demittendo. Sequitur, idem facere in exortu solis. Unde est, quod οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς, τῷ ὥροσκόπῳ σημαίνοντες αὐτοῖς τὴν ἀνατολὴν, ἐπικαθίσαντες τῷ τῷ ζῳῷ, διὰ μέσε αὐτῆ, ὡς τιναν γνωμόνων, τὴν τῆς ἀνατολῆς ἀκρίβειαν ἐγγινώριζον. Quorum verborum sensus erit multo apertior, si pro ἐπικαθίσαντες, mutato Casu et Numero, legas ἐπικαθίσαντος, nempe τῷ ὥροσκόπῳ. Sic enim significabant, veteres reges per hoc animal, tanquam per quosdam gnomones, momentum exortus accurate novisse, id edoctos ab horoscopo, id est, horarum inspectore, huic animali insidente. Ita, ut non ipsi reges, quod statuit vulgata lectio, sed horoscopus, orygi insidens, réges monuerit de proximo exortus tempore. Ibidem sacerdotes orygem, ut Deae adverbium, μόνον τῶν πτηνῶν ἀσφράγιον ἐδίδασκιν, solum pecudum non signatum comedunt. Quod alioqui sub poena mortis vetitum fuisse, docet Herodotus libri secundi capite trigésimo octavo. Inter pecudes, nempe feras, censetur oryx: ut Columella libri decimi capite primo, *Ferae pecudes, ut capreoli damaeque, nec minus orygi cervorumque genera.* Ultima causa, cur orygem oderint Aegyptii, ab Horo haec affertur, quod, cum bibit, aquam turbat τοῖς χεῖλεσιν, labiis. Imo ταῖς χηλαῖς, fissis unguibus, id est, τοῖς ποσίν, pedibus, ut paullo post explicatur. Ex his liquet, Aegyptiis jam olim notissimum fuisse orygem, ac pro-

inde etiam *Iudaeis*, qui non solum erant vicini, sed et in *Aegypto* captivi diu haeserant, et cum *Aegyptiis* sub *Solomone* et regum aliis archissimum foedus contraxerant. Proinde דבר *theo*, vel דבר *tho* unum ex animalibus, cujus esum p. 972. *Iudaeis* Lex *Mosis* concesserat, non solum *Seniores*, sed et *Aquila*, *Symmachus*, *Theodotion* et *Hieronymus* ὄρυγα *orygem* interpretati sunt. Quam bene non jam quaero; nam capite proximo id fiet: sed solum hinc colligo, ex horum omnium sententia *orygem* *Iudaeis* fuisse notum. Tertium obijci posse video, nempe Scripturae loca, ex quibus *Bootius* se putat collegisse דבר *reem*, esse animal, bovi aliquo modo congener. Quae fatebor suum pondus habere, modo is vicissim agnoscat, animalia cervini generis cum natura bovis sylvestris aliquid habere commune. Quod *Arabes* rotunde scribunt, et sine verborum ambagibus.

Damir in capite البقر الوحشي, id est, *De bove fero*, هذا النوع *Anima-*
lium *hujus generis* *quatuor sunt species, nempe* *maha*, et *ajil* (id est, *cervus*), et *jachmur*, et *thaithal*. Et in capite ايل *ajil*, seu *De cervo*, الظاهر انه *بقر الوحشي* والاحل لغة ويقال هو الذي يسمى *بالفارسية* *كوزن* واكثر احواله شبيه *ببقر* *Patet, esse bovem ferum. Per quendam dialectum vocatur agil. Et dicitur esse id animal, quod Persae GAUZAN vocant, bovi fero in plerisque simile. Alkazuinus, ايل هو المعز الجملي اكثر احواله شبيه* *Ajil* (*cervus*) *caprae montanae genus est, quod feri bovis habet plerasque conditiones. Sed, quod mirere magis, idem in capite بقر الوحشي* *De bove fero, neque bubalum, neque urum, neque bonasum, aut bisontem, neque ullum aliud feri bovis genus describit, sed solum cervum. Nempe initium tale est, بالفارسية* *كوزن* له *قرنا عظيم* *نو شعب كل سنة ينبت علي قرنه* *شعبة زائدة* *وقرنه مصمت بخلاف قرون* *Bos ferus* *Persice dicitur* *CAUZAN. Cornu ejus* (id est, *cornua*) *magnum et ramosum est. Et novi rami quotannis illi adnascuntur. Solidumque est illud cornu: contra quam reliqua animalia, quae cornua habent contava. Sequitur, illum musica ita delectari, ut ad sagittas, quibus interim impetitur, non advertat. Et auribus elatis valde esse attentum, sed remissis paene surdum. Et, cum aegrotat, viperarum esu sanari, solo capite omisso. Et illas halitu suo ad se allicere. Et quaedam alia adduntur,*

duntur, ex quibus palam constat, *bovis feri* nomine cervum describi. *Casfan* etiam libro sexto cap. 26. ubi de feris *Hercyniae* sylvae: *Est bos cervi figura*, et *Bovem* non vocasset animal cervi figura, nisi bovem et cervum cognata esse animalia credidisset (*).

Zz 3

(8) Tam clare demonstravit, tantaque argumentorum vi probavit Bochartus, Hebraeorum *צמר*, Arabum *زيم*, et Oppiani *ὄρεξ* unum idemque esse animal, ut dubitationi vix locus relictus videatur. Attamen Bocharti sententiam impugnavit ALB. SCHULTENSIIUS in *Comment. ad Iob*. Cap. XXXIX, 12. p. 1113. seqq., hac potissimum ratione ductus, quod illo Iobi loco tota textus series postulet „animal, *Bovi aratori*, non nomine, sed corpore et universa specie simillimum“. Quasi vero non aequae quadret quaevis alia fera, in desertis vaga, iugique impatiens. Sed Schultensius, dum probare instituit, Arabum *زيم* significare *bubalum ferum*, ipse Rivinus magis adhuc stabilivit Bocharti sententiam. Etenim nititur ille hoc praecipue argumento, quod vocabulum *زيم* ab Arabum Grammaticis modo exponatur *بقسر الوحش*, modo

ثور الوحش. At satis jam probat Bochartus, Arabes sub *بقسر الوحش*, sive, quod idem valet, *ثور* nomine solos cervos capreasque comprehendere, neque ullum feri bovis genus. Accedit, quod *زيم* inter capreas, sive gazellas, recensetur non solum a *Damire*, sed ab aliis quoque Arabibus, quorum verba in medium protulit Bochartus p. 962. Quibus ego addo *Nahasi*, Grammatici, notam ad vs. 3. Carminis Amralkeisiani: *الارام الطباء* *الارام الابيض* *ارام* sunt *dorcadés albae*: et versiculum *Maluci*, Hudeilitae, a Lettemio in Nott. ad Amralk. adductum, in quo inter alias capreas etiam apparent *الارام*:

يا مَيَّ اَنْ سباع الارض هالكة
والعقر والعين والارام والناس

O Maia, ferae terrae pereunt, et dorcadés, et gazellas magnis oculis, et aram, et homines. Ad quae verba notat *Sucari*, Grammaticus, *الارام الابيض من الطباء* *ارام* *albae dorcadés*. Quod ipsum et nuper, ab Arabibus edoctus, confirmavit *Niebuhrus*, in praefatione, descriptioni Arabiae praemissa, p. XXXVIII. *زيم species est gazellarum albarum, ut mihi in urbe Haleb dicebatur, cujus tamen in vicinia eas non reperiri addebant.* Atque vetat ipse color, qui *زيم* tribuitur, hoc nomine *bubalos* intelligere. Quis enim unquam *boves feros* albedine candentes vidit, quales unanimi consensu Arabes describunt suos *ارام*?

Superest, ut Bochartum vindicemus ab eo, quod nonnulli ipsi opponunt, parum aptam esse capream, timidissimum animalium genus, iis Veteris Testamenti locis, quibus *צמר* describitur tanquam animal ferum et robustum, veluti Iob. XXXIX, 12, 13, 14. et Ps. XXII, 22. Quod quidem facili negotio praestabimus, et illis ipsis armis, quibus Bochartum impugnavit Schultensius. Is enim *indomitam feritatem* tribui testatur ab Arabum poetis *زيم*, quos ipse *boves feros* opinatur, nos vero ad *capreas* referimus, rationibus ducti, quas modo exposuimus. „Poetae gentis, inquit, tam multi in eorum *urnatione* describenda, et *imaginibus* ab eorundem *forma, decore, robore, cursu rapidissimo,*

mo, frontis honore, cornuum terrore, transferendis, ut frequens et nobile esse genus in Arabia, evidentiſſime appareat, quum de eo loquantur, ut *desertorum montiumque suorum* nemini ignoto incolae. Egregiam huius animalis descriptionem dat *Ompia Abi Afides in Diw. Hud.* ubi inter alia extat:

هجان السراة تيري لونه
كقطبية الصون بعد الصقال
حديد القناتين عبل الشوي
لماق تلالوة كالهلل

Albus medium dorsum, cernas colore, ejus ad instar Sindonis bene custoditae post polituram. Acutus geminam hastam, torosis membris, gandicans, oculo, lunae instar micante. Submonet Scholiaſtes, animalis cornua hic appellari *hastas*: unde promptum de eorumdem proceritate et robore judicium. Quae omnia quum a Schultensio prolata sint eum in finem, ut appareat, Arabum ~~Hebraeorumque~~ idem esse animal, et nos grati accipimus, quippe qui et ipsi contendimus, ~~idem~~ et non diversa esse animalia, sed in hoc tantum discedimus a Schultensio, quod is ~~bovem ferum~~ esse vult, nos vero *caprearum* quoddam genus significare probavimus. Quae quidem nostra sententia egregie firmatur illo Arabici poetae versiculo, quo cornua animalis cum *hastis* comparantur: quod nullo modo quadrat in *bovina cornua*, optime autem in cornua *longa, acuta, gracilia* Antilopes *Leucorygis* (cum qua Arabum quoque convenit colore niveo): unde simul lucem accipiunt ea librorum sacrorum loca, in quibus *caprearum* ~~mentio~~ fit, quaeque satis jam illustravit Bochartus. Quum autem ex iis, quae supra protulimus ex Schultensio, satis pateat, hoc caprearum genus reliquis audacius ferociusque esse, jam nemo

mirabitur Davidem, ut a cornibus ~~defendatur~~, petentem (Psal. XXII, 22.), aut Iobum, qui ~~ut animal indomitum ferumque~~ describit. Et ad *feritatem* quidem animalis aperte alludit Mo-leichus, in *Anthologia Hudeilitarum* (apud Schultens. Commentar. in Iob. p. 1115.):

يا مي لن يعجز الايام دو خدم
بشمختر به الظمان والاس
في راس شاهقة انبوبها خصر
دون المساء لها في الجوف راس

O Maia, non effugit dies fatales albedine pedum conspicua *Leucoryx*. in monte celso, ubi *Jasminum* et *m-l sylvestre*. In Capite verticis, cujus semita frigida proxime coelum, cum naso per a-rem prominente, Audaciam quoque et feritatem videmus in OPIANI *oryge*, quem eundem esse cum Arabum ~~Hebraeorumque~~ jam demonstravit Bochartus (supra p. 969.). *Orygem* vero Oppiani esse *Leucorygem* Linnæi, nulla est dubitatio. *Leucorygem* enim describit PALLAS *Spicil. Zool. XII.* p. 17. *niveam, faciei modo media parte genis et artubus rubicundam, cornubus longis, nigris, acutis, gracilibus.* Quae omnia similiter in suo *oryge* Oppianus:

Τῷ δ' ἤτοι χροὶ-μὲν αὖτ' ἀρκεῖτο γάλακτος
Μένους ἀμφὶ πρόσσω μελαυμένῃσι παρ-
αἰς
Ὅξιν κερῶν δὲ μετῆρον ἀντὶ τῆς
Αἰχμῆς, περικταυῆς, μελανόχροον ἔδος
ἐχασσῶ.

Protinus multus est poeta in describenda animalis audacia et feritate, quae jam supra p. 968. excerptis Bochartus.

Duo animalia nomen ~~capreae~~ gessisse, unum *capreae* quandam speciem, alterum, *bovem ferum*, sive *bovem bubalum*, contem-